

Pravica je tudi dolžnost

Priročnik za pomoč učiteljem pri raziskovanju otrokovih pravic
za učence od 4. do 9. razreda osnovne šole

združeni za otroke

unicef

Pravica je tudi dolžnost: Uvod k slovenski izdaji Priročnika

V slovenskem uredništvu Priročnika za pomoč učiteljem pri raziskovanju otrokovih pravic od 4. do 9. razreda smo se odločili za naslov »Pravica je tudi dolžnost«, s čimer smo želeli poudariti tudi pedagoški vidik uresničevanja otrokovih pravic v šoli. V uresničevanju otrokovih pravic morajo namreč biti logično vsebovane (implicitne) tudi posledice zadovoljevanja le-teh, t.j. naravno razvojno odzivanje otroka na odnos odraslih. Na primer: temeljna otrokova pravica je, da starši, učitelji in drugi odrasli sprejemamo oziroma imamo otroka radi in logična naravna odzivna posledica te naklonjenosti je, da bo imel otrok rad tudi nas (vrača, kar prejema). Gre za preproste procese učenja po modelu ali z zgledom, kar bi odrasli otroku morali biti v vseh ozirih.

V uvodnem delu smo uporabili pojem »raziskovanje otrokovih pravic«. Gre za predlog vsem učiteljem dobro znane metode aktivnega dela učencev v učno-vzgojnem procesu, to je za osebno učenčevo raziskovanje vzročno-posledične povezave med njegovimi pravicami in dolžnostmi v šoli.

Smo se pa za naslov »Pravica je tudi dolžnost« odločili tudi zato, ker izkustveno vemo, da v praksi prevladuje mnenje, da imajo otroci več pravic kot dolžnosti. Ene in druge morajo biti v ravnotežju oziroma sozvočju glede na starost. To je pa odvisno predvsem od nas odraslih, ne od otrok.

Vsem učiteljem želimo pri delu s priročnikom obilo uspehov in osebnega moralnega zadoščenja.

Dr. Ivan Škoflek

predsednik Odbora za vzgojo in izobraževanje otrok pri UNICEF-u Slovenija

CIP - Kataložni zapis o publikaciji
Narodna in univerzitetna knjižnica, Ljubljana

342.726-053.2(035)

PRAVICA je tudi dolžnost : priročnik za pomoč učiteljem pri raziskovanju otrokovih pravic za učence od 4. do 9. razreda osnovne šole / [prevod Maja Sužnik]. - Ljubljana : Društvo UNICEF Slovenija, 2009

ISBN 978-961-6626-16-3

249162752

Za slovensko izdajo:
Izdajatelj: Društvo UNICEF Slovenija
Glavna urednica: Katja Bizjak
Uredniški odbor: Petra Fidler, dr. Ivan Škoflek, mag. Maja Vojnovič, Maja Pipan
Prevod: Maja Sužnik
Lektorica: Zala Kokalj
Oblikovanje in prelom: Dejan Paska
Naklada: 1000 kom.
Tisk: Collegium Graphicum d.o.o.
Ljubljana, december 2009
e-mail: maja.pipan@unicef.si

Vsebina priročnika

PREDGOVOR	2
Komu je ta priročnik namenjen?	3
Kaj vsebuje ta priročnik?	3
Kako naj uporabljam ta priročnik?	4
Koliko časa bom potreboval za uporabo tega priročnika?	4
Anina zgodba prvi del:	6
- vprašanja za razpravo	8
- aktivnosti	10
Anina zgodba drugi del:	16
- vprašanja za razpravo	19
- aktivnosti	21
Anina zgodba tretji del:	24
- vprašanja za razpravo	26
- aktivnosti	28
Anina zgodba četrti del:	34
- vprašanja za razpravo	36
- aktivnosti	37
Aktivnosti in strani priročnika	41
Izvedite več	51
Slovar uporabljenih izrazov	51
Zavzemanje za pravice otrok v naši državi	52

Zahvala

Ta izobraževalni pripomoček je razvila Kate Brown, svetovalka za izobraževanje, skupaj s člani pripravljalne skupine nacionalnega odbora: Rania Makri, UNICEF Grčija; Maja Pipan, UNICEF Slovenija; Barbara Lambourn, UNICEF Nova Zelandija; Margaret Wachenfeld, UNICEF urad v Bruslju; Lisa Wolff, UNICEF Kanada; Rina Yitzhhaki, UNICEF Izrael.

Posebna zahvala za komentarje in predloge gre Tamari Sutila, svetovalki; Leni Karlsson, strokovnjakinja za zaščito otrok; raziskovalnemu inštitutu UNICEF Innocenti; Marie Cooney, Center proti izkoriščanju otrok in spletno zaščito, Velika Britanija; Dagny Fosen, Oddelek za zagovorništvo otrokovih pravic in izobraževanja, UNICEF. Zahvala gre tudi vsem mladim ljudem, katerih povratne informacije so pripomogle k izboljšanju tega priročnika.

Pregled in koordinacijo so zagotavljali: Oddelek za zagovorništvo otrokovih pravic in izobraževanje, UNICEF, Frederike Seidel, vodja programa; in Caroline Keenan, v.d. vodje programa.

© United Nations Children's Fund (UNICEF), 2009

Sklad Združenih narodov za otroke
Oddelek za zagovorništvo otrokovih pravic in izobraževanje
Zasebno zbiranje sredstev in partnerstva, UNICEF
1211 Ženeva 10
Švica
Email: fseidel@unicef.org
www.unicef.org

PREDGOVOR

20. novembra 2009, ko je svet obeležil 20. obletnico Konvencije Združenih narodov o otrokovih pravicah (KOP), smo imeli priložnost ne le za praznovanje, ampak tudi za pregled tega, kako so otrokove pravice spoštovane in zaščitene po svetu.

Ob proslavi tega dogodka je UNICEF razvil priročnik za učitelje in mentorje, ki delajo z mladimi med 9. in 15. letom starosti. Aktivnosti se lahko izvajajo tudi z mlajšimi oziroma starejšimi otroki, vendar je potrebno v tem primeru aktivnosti prilagoditi. Kot navaja 42. člen KOP, imajo otroci pravico biti obveščeni o svojih pravicah in imeti moč narediti kaj za spodbujanje in zaščito teh pravic. Strokovnjaki v UNICEF-ovih nacionalnih odborih po vsem svetu si prizadevajo doseči ta cilj, njihove izkušnje pa so zbrane v tem vodniku.

Priročnik **Pravica je tudi dolžnost** prepoznava dejstvo, da je pred nami še veliko dela na področju spodbujanja mladih k razmišljanju o svojih pravicah, v kolikšni meri so te pravice spoštovane v njihovih skupnostih, ter o odgovornostih, ki jih nosijo različni posamezniki in organizacije pri zaščiti otrokovih pravic.

Raziskava Evropske komisije je 10.000 mladih med 15. in 18. letom po vsej Evropski uniji spraševala o otrokovih pravicah. Rezultati, ki so podrobneje razvidni iz Flash Eurobarometra 235: The Rights of the Child (2008), kažejo, da je 67 odstotkov vprašanih vedelo, da imajo mladi ljudje določene pravice. Vendar jih 76 odstotkov ni vedelo, katere so te pravice, 79 odstotkov pa jih ni vedelo, kako naj bi se lotili zaščite teh pravic ali na koga naj se obrnejo za pomoč.

*Priročnik **Pravica je tudi dolžnost** je zasnovan okoli zgodbe deklice Ane, mlade osebe, ki se uči o pravicah otrok. Ta priročnik ponuja vodilo, kako uporabiti Anine izkušnje pri razvoju zavesti mladih o njihovih pravicah. Prilagodljive spremljajoče aktivnosti usmerjajo mlade pri raziskovanju ljudi in obstoječih politik v njihovih skupnostih, ki ščitijo otrokove pravice. Upamo, da vam bo ta priročnik v pomoč pri vašem delu, ki podpira mlade ljudi, da se zavzamejo za svoje pravice in pravice drugih.*

Komu je ta priročnik namenjen?

Priročnik *Pravica je tudi dolžnost* je primarno namenjen učiteljem in mentorjem, ki delajo z mladimi med 9. in 15. letom. Z malo kreativnosti lahko aktivnosti prilagodimo tudi za delo s mlajšimi ali starejšimi otroki. Lahko ga uporabljate kot dodatek k pouku (npr. za razredne ure) ali ga vključite pri predmetih, kjer se uči o otrokovih pravicah. Na voljo je tudi mladinskim voditeljem in drugim mentorjem, ki delajo z mladimi.

Kaj vsebuje ta priročnik?

Priročnik *Pravica je tudi dolžnost* vsebuje tri vrste učnega materiala:

ANINO ZGODBO

Ta pripoved opisuje izkušnje deklice Ane, učenke srednje šole, ki se uči o KOP in skuša po svojih močeh vplivati na zavedanje članov njene skupnosti o njihovi vlogi pri spoštovanju otrokovih pravic. Zgodba vsebuje ključne informacije, postavlja vprašanja ter spodbuja učence in dijakke k razmišljanju o svojih pravicah in odgovornostih.

VPRAŠANJA ZA RAZPRAVO

Anina zgodba je razdeljena na štiri dele. Po vsakem delu boste našli vprašanja, ki učitelju ponujajo strukturno osnovo za spodbuditev razprave v razredu ali skupini. Vsak sklop vprašanj je sestavljen tako, da izvabi razpravo o problemih, izpostavljenih v pripovedi.

AKTIVNOSTI

Aktivnosti so oblikovane tako, da naprej razvijajo razumevanje otrokovih pravic ter spodbujajo učence k raziskovanju, kje in kdaj so pravice spoštovane v njihovih skupnostih. Vsaka aktivnost je enota zase in vsebuje priporočeno starost ter časovni okvir. Upoštevajte, da so to le priporočila: učitelji so tisti, ki lahko najprimerneje ocenijo obstoječo raven znanja v svoji skupini ter najbolje presodijo, katere aktivnosti bodo najboljše ustrezale potrebam njihovih učencev in dijakov.

Priročnik *Pravica je tudi dolžnost* vsebuje tudi **Predstavitev ozadja** in **UNICEF-ove ideje**. Predstavitev ozadja želi učiteljem ponuditi informacije, razlage in vodila za podporo učencev pri njihovem raziskovanju otrokovih pravic. UNICEF-ove ideje pa so kratki pregledi projektov, ki so jih UNICEF-ovi nacionalni odbori že izvajali, in ponujajo primere za navdih iz resničnega življenja.

Kako naj uporabljam ta priročnik?

Oblikovan je tako, da ga hitro prilagodite potrebam vaših učencev. Predlagamo naslednje:

1) Branje

Bistvo priročnika je *Anina zgodba*. Zgodba teče skozi celoten priročnik in ga tako povezuje. Začnite tako, da prvi del preberete razredu ali pa razdelite fotokopije in pustite učencem, da zgodbo preberejo sami.

2) Razprava

Učenci bodo na zgodbo morda imeli določene odzive in pripombe, ki jih želijo deliti z ostalimi. *Vprašanja za razpravo* lahko pridejo prav pri spodbujanju in gradnji pogovora, ki sledi in lahko poteka v parih, skupinah ali celem razredu, ne glede na to, ali traja 10 ali 40 minut.

3) Aktivnost

Če imate več časa ali vam je ljubša uporaba bolj strukturiranih dejavnosti, izberite kaj iz rubrike *Aktivnosti*. Te dejavnosti temeljijo na *Anini zgodbi* in na *Vprašanjih za razpravo* ter so oblikovane tako, da poglobljajo

razumevanje otrokovih pravic in dolžnosti in podpirajo dejavnosti za udejanjanje teh pravic v skupnosti. Vsebujejo: kartice, kreativno pisanje, pole aktivnosti, dejavnosti kartiranja, raziskave in fotografiranje.

4) Ponavljanje

Ponovite korake 1, 2 in 3 za naslednje dele *Anine zgodbe* in spodbudite učence, da se spomnijo zgodbe pred nadaljevanjem.

Koliko časa bom potreboval za uporabo tega priročnika?

To je odvisno od časa, ki ga imate na voljo, in načina njegove uporabe. Branje *Anine zgodbe* in premor po vsakem delu za kratko razpravo vam lahko vzameta eno šolsko uro, sicer pa je mogoče na izbran dan zasnovati vse šolske aktivnosti okoli *Anine zgodbe*. Na osnovi vsakega izmed štirih delov *Anine zgodbe* lahko tudi oblikujete eno ali dve šolski uri, ki vključujeta čas za razpravo in skupinsko delo. Nekatere izmed bolj poglobljenih aktivnosti, ki vključujejo raziskovanje in anketiranje, je mogoče podati kot domačo nalogo in z delom zaključiti v nadaljnjih šolskih urah.

PRED ZAČETKOM

Med razpravo in aktivnostmi v tem priročniku je učence potrebno spodbujati k razmišljanju o pravicah otrok v njihovih skupnostih in k identifikaciji situacij, v katerih te pravice niso spoštovane. Da bi lahko raziskovali občutljive, čustvene in izzivov polne teme, kot so te, je potrebno v skupini vzpostaviti odnose zaupanja ter medsebojnega spoštovanja v odnosu z vami in med učenci samimi. Potrebno je določiti osnovna pravila, da učenci vedo, kako naj se vedejo. Poučite učence o osnovnih pravilih v razredu ali pa jih prosite, naj ta pravila sami določijo, preden se seznanite z *Anino zgodbo*. Ta pravila lahko vsebujejo:

- prisluhnimo eden drugemu;
- vsak ima možnost, da spregovori;
- spoštujemo različne zamisli, kulture in jezike – ne norčujemo se iz njih;
- ni nam potrebno deliti svojega pogleda ali podatkov o sebi;
- pripovedujemo iz lastnih izkušenj – ne predvidevamo, da vemo, kaj drugi mislijo;
- ne govorimo o osebnih zadevah drugih ljudi izven skupine.

Obstaja možnost, da bo pogovor z učenci o občutljivih temah spodbudil katerega od otrok k razkritju česa zapupnega iz svojega življenja. Prepričajte se, ali poznate stališče vaše šole glede tega, kako naj na to odgovorite in kaj naj storite, če učenec razkrije kakšno nezakonito dejavnost ali zlorabo. Ti odzivi se razlikujejo med šolami in državami. Splošna dobra praksa je, da nikoli ne poskušate vzpostaviti stika s posamezniki, o katerih je učenec

govoril. Natančno si zapišite vse, kar vam je bilo povedano; poskrbite, da se pridobljene informacije posredujejo le ravnatelju ali svetovalni službi. Obvestite otroka, če morate prelomiti zaupnost in pojasnite, zakaj. Za informacije o sistemih varovanja otrok v vaši državi in zamislih, kje se lahko o tem dodatno poučite, pogledajte na zadnjo stran tega priročnika

2008 © UNICEF / Giacomo Pirozzi

Anina zgodba: prvi del

Nekega večera po večerji sta Ana in njen oče gledala televizijo. Ker se je njun program končal in je Anin očka zamenjal kanal, so žive barve kviza, ki sta ga gledala, zamenjale znane podobe učilnice. Temnolasa dekleta odeta v dolge zelene tunike z belimi šali, ovitimi okoli ramen, so sedela ob odprtih knjigah za vrstami miz. Ko je Ani misli že odneslo k šoli naslednjega dne, je napovedovalec, ki je predstavljal eno od učenk, pritegnil njeno pozornost.

»To je Leena, bistra 15-letna učenka iz revne kmečke družine v Bangladešu. Leena je pred letom dni skoraj pustila šolo, a se je s pomočjo svojih dveh najboljših prijateljic, Bibi in Samie, zavzela za svojo pravico do izobrazbe in tako še vedno obiskuje šolo.«

Ano je začelo zanimati. Le kaj se je lahko pripetilo Leeni, da bi skoraj za vedno zapustila šolo? Na odgovor ji ni bilo treba čakati dolgo, saj se je Leena kmalu pojavila na zaslonu in začela pripovedovati svojo zgodbo:

»Ko sem bila stara 14 let, sem dobila menstruacijo. Vsak mesec sem tako nekaj dni manjkala v šoli, saj so bila stranišča v šoli v obupnem stanju. Ni bilo tekoče vode, stranišča so bila umazana in vrata v dekleško stranišče so se sesula. Nobene zasebnosti nisem imela in nisem se mogla primerno umiti. Najbolje je bilo, da sem do konca menstruacije ostala doma. Vendar pa sem tako zamujala veliko pouka in moje ocene so trpele.«

Kmalu zatem je Leeno zadel še en udarec:

»Moja najljubša učiteljica, ga. Chatterjee, je zapustila šolo. Ko je odšla, sem bila zelo žalostna in zaželela sem si, da bi odšla tudi jaz. Zelo veliko sem se naučila od nje in želela sem biti prav takšna kot ona.«

Kot da že to ne bi bilo dovolj, je Leenina družina želela, da se poroči. V Bangladešu deklet, ki pride v puberteto, smatrajo za žensko in je tako dovolj stara za možitev.

»Moja družina mi je našla dobrega snubca,« je rekla Leena. »Pri nas je običaj, da se starši dogovorijo za poroko. A če bi se poročila, bi morala živeti pri moževi družini. Nisem želela zapustiti svoje družine in prijateljev. Nisem želela zapustiti šole. Premlada sem še, da bi imela že svoje otroke, izobrazba pa mi bo omogočila, da bom v prihodnosti imela več možnosti.«

Vendar pa Leenin oče ni imel veliko izbire. Bil je kmet, ki je nekaj mesecev pred tem v poplavi izgubil vse svoje pridelke. Družina je postala še revnejša in si ni mogla privoščiti, da bi Leena še naprej hodila v šolo ali pa ostala doma. Leenina brata sta bila še v osnovni šoli in staršema se je zdelo, da je njuna izobrazba pomembnejša kot njena.

»Moj oče je dober človek. Vem, da je želel, da bi nadaljevala s šolanjem, a enostavno ni bilo dovolj denarja, da bi podpiral mene in še moja mlajša brata.«

Leenini prijateljici, Bibi in Samia, sta bili zanj zelo zaskrbljeni in sta ji želeli pomagati. Tri prijateljice so se odločile, da bodo za pomoč prosile sestro Leeninega očeta, tetko Jamilo. Tako kot mnoga dekleta v Bangladešu se je tudi tetka Jamila poročila mlada in trpi za globokimi fizičnimi posledicami, ki jih je prineslo rojevanje otrok v času, ko njeno telo na to še ni bilo pripravljeno. Leena pojasnjuje:

»Moja tetka Jamila je bila otroška nevesta. Šole ni končala. Rodila je osem otrok, od katerih so trije umrli, ko so bili še dojenčki. Povedala nam je, da si želi, da bi bila ostala v šoli in se tako naučila več o tem, kako ohranjati pri

zdravju sebe in svoje otroke. Rekla je tudi, da bi ji izobrazba pomagala pridobiti samozavest, s katero bi lažje prišla do besede tako v svoji družini kot tudi v svoji skupnosti.«

Leena, Samia, Bibi in tetka Jamila so se pogovorile o pomembnosti deklinške izobrazbe in o tem, da je to njihova osnovna pravica. Strinjale so se, da lahko izobrazba vodi k lepši prihodnosti in služi kot pot iz revščine. Pogovarjale so se tudi o tem, kako izobražena dekleta postanejo bolj poučene matere in kako otroci izobraženih žensk zrastejo v bolj zdrave posameznike in je zanje bolj verjetno, da gredo v šolo.

»Tetki smo povedale, da je v Bangladešu zakonska starost za poroko 18 let in da je poroka pred to starostjo kršitev otrokovih pravic.«

Leena, Bibi in Samia so se o svojih pravicah učile v Klubu odraščajočih deklet, ki ga podpira UNICEF. V Klubu se je Bibi učila fotografije, dekleta pa so se izurila za vrstniške voditeljice, ki druge otroke učijo o njihovih pravicah. Leena je nadaljevala svojo zgodbo:

»Tetka Jamila je privolila, da se pogovori z mojim očetom o predstavitvi poroke. In očka se je strinjal! Tako zelo sem bila srečna.«

Vendar pa je njen oče postavil pogoj: Leena lahko ostane v šoli in prestavi poroko le, če prispeva za stroške svojih šolskih knjig in uniforme. S pomočjo svojih prijateljic se je Leena domislila, da bi lahko poučevala druge otroke v svoji vasi. Že tako si je želela postati učiteljica, tako kot njena draga ga. Chatterjee.

Anin oče, ki je bral časopis, se je ozrl.

»To so krasne mlade ženske, ki se zavzemajo za pravice deklet. Se ti ne zdi, Ana?«

Ana je pravkar slišala napovedovalca, ki je govoril o 'pravicah'.

»Ampak kaj to pomeni, kaj so njihove pravice?« je Ana vprašala očeta.

Pojasnil ji je, da ima vsak otrok pravico do stvari, ki jih potrebuje, da lahko odraste v zdravo, samozavestno osebo, ki izkoristi ves svoj potencial. To vključuje izobrazbo in, če je le mogoče, možnost živeti skupaj z družino.

»Kaj še vidve z Leeno potrebujeta, ko odraščata?« je vprašal Anin očka.

Ana je za trenutek razmislila in nato dodala hrano, oblačila in zdravila na svoj seznam pravic. Oče je prikimal in rekel, da bi se veliko vlad po vsem svetu strinjalo z njo. Opisal ji je, kako so leta 1989, po mnogih letih dela, predstavniki vlad dosegli sporazum o tem, kaj bi po njihovem mnenju otroci morali imeti in pred čim bi morali biti zaščiteni. Ustvarili so sporazum mednarodnega prava, ki se imenuje Konvencija o otrokovih pravicah ali KOP. Mnoge vlade so ga podpisale in se strinjale, da si bodo prizadevale za zaščito otrokovih pravic.

»Obstaja mnogo odlomkov ali členov Konvencije, ki določajo tvoje pravice,« je nadaljeval Anin očka. *»Na primer, imaš pravico do življenja, pravico do izbire lastne vere in pravico, da se s tabo ravna pravično, če prekršiš zakon. S temi pravicami pa prihajajo tudi dolžnosti. Tako se dogovoriva, Ana,«* je rekel medtem ko je ugašal televizijo, *»našel bom izvod KOP in si ga jutri lahko podrobneje ogledaš.«*

vprašanja za razpravo

Anina zgodba: prvi del

KDO MED VAMI JE PRED DANAŠNJIM DNEM VEDEL ZA OTROKOVE PRAVICE?

Kdaj in kje si se o njih poučil? Je bilo to v šoli, so ti o njih pripovedovali starši, si za njih slišal na televiziji ali kje drugje?

KAJ MI LAHKO POVESTE O KONVENCIJI O OTROKOVIH PRAVICAH?

Je kdo pred današnjim dnem že slišal za KOP? Kaj je konvencija? Zakaj je KOP pomemben del mednarodnega prava?

KATERE PRAVICE SO VKLJUČENE V KOP?

Kaj potrebuješ, da lahko odraščáš in se razvijaš do svojega polnega potenciala? Kakšna je razlika med nečim, kar želiš in nečim, kar potrebuješ? Mi lahko kdo da primer 'želje'? Kaj pa primer 'potrebe'? Kaj je pravica? Je vse, kar si želiš, pravica? Je vse, kar potrebuješ, pravica? Katere pravice imaš?

SE LAHKO SPOMNITE PRIMEROV, ZA KATERE STE SLIŠALI, KJER SO BILE OTROKOM KRŠENE NJIHOVE PRAVICE?

Katere od Leeninih pravic bi bile kršene, če bi zapustila šolo? Zakaj je skoraj morala zapustiti šolo? Zakaj je izobrazba tako pomembna za Leeno? Izobrazba je povezana z mnogimi drugimi otrokovimi pravicami. Lahko razložiš, zakaj? Ali ima Leena zdaj, ko lahko še naprej obiskuje šolo, zagotovljene vse svoje pravice? Ali ji udeležanje pravice do izobrazbe onemogoča katero drugo pravico? Kako uravnoveša svoje pravice? Se lahko spomnite še kakšnih drugih primerov, kjer so otrokom kršene njihove pravice? Ali lahko opišete situacijo: kje se dogaja, katere pravice so kršene in zakaj se to zgodi?

ALI MISLITE, DA VEČINA OTROK POZNA SVOJE PRAVICE?

Kaj misliš, kolikšen odstotek otrok v vaši državi ve, da ima pravice? Koliko od teh otrok bi znalo naštet vsaj tri pravice? Zakaj je pomembno, da se otroci zavedajo, kakšne so njihove pravice? Kako je poznavanje otrokovih pravic pomagalo Leeni?

VEČ KOT 10.000 NAKLJUČNO IZBRANIH MLADIH LJUDI PO VSEJ EU JE BILO ANKETIRANIH ZA FLASH EUROBAROMETER. RAZISKAVA JE UGOTOVILA, DA JE 67% VPRAŠANIH 15- DO 18-LETNIKOV VEDELO, DA IMAJO MLADI LJUDJE DOLOČENE PRAVICE, A JIH OD TEH 76% NI VEDELO, KATERE SO TE PRAVICE.

KAJ SO OTROKOVE PRAVICE?

- Leta 1948 so Združeni narodi sprejeli Splošno deklaracijo o človekovih pravicah. Ta dokument določa splošne standarde o človekovih pravicah – tistih stvareh, ki jih ljudje potrebujemo za preživetje in razvoj z dostojanstvom.
- Človekove pravice se nanašajo na vse ljudi, vse narodnosti, vere, rase in starosti. Otroci imajo enake človekove pravice kot odrasli. Vendar pa so se leta 1989 svetovni voditelji odločili, da otroci potrebujejo poseben dokument, saj ljudje pod 18. letom starosti pogosto potrebujejo posebno skrb in zaščito, ki je odrasli ne.
- Rezultat je Konvencija o otrokovih pravicah. 'Konvencija' je instrument mednarodnega prava, KOP pa je prvi zakonsko obvezujoč dokument, ki določa pravice vseh otrok.
- Pravice, določene s KOP, spadajo v tri večje kategorije:
 - 1) Skrb: pravice do tistih stvari, ki jih otroci potrebujejo za preživetje in celostni razvoj, kot je zdravje, izobrazba, zdravstvena oskrba in človeka vreden standard življenja.
 - 2) Zaščita: pravice, ki ščitijo otroke pred fizičnim im psihičnim nasiljem, diskriminacijo, sramotilnimi kaznimi, poškodbami, zanemarjanjem, zlorabo in drugimi oblikami izkoriščanja.
 - 3) Udeleženosť pri oblikovanju družbe: pravice do izražanja mnenja, oblikovanja organizacij in sodelovanja v njih in pravice, ki se tičejo družine, kulturne ga in družabnega življenja.
- S podpisom oz. ratifikacijo Konvencije so se vlade zavezale, da bodo naredile vse, kar je v njihovi moči za

zaščito in izpolnjevanje otrokovih pravic ter da bodo izvajale vse aktivnosti in politike v luči najboljših interesov otrok.

- Vendar pa standardi, ki jih določa KOP, lahko postanejo realnost le, če jih poznajo in spoštujejo vsi – znotraj družine, v šolah in skupnostih.

Za celoten seznam pravic, vključenih v KOP, glej dodatek 1, str. 41.

Sudan - 2009 © UNICEF / Holt

aktivnosti

Anina zgodba: prvi del

Naredite plakat na temo KOP

Starost: 4. do 6. razred

Trajanje: 45+ minut

Vsakemu učencu ali paru učencev v vaši skupini dajte kratek povzetek enega izmed členov KOP. V pomoč vam je lahko dodatek 1 (str. 41), ki našteva člene v otrokom prijaznem jeziku. Poskrbite za papir, pisala, slikarsko opremo ali računalnike ter spodbujajte učence, da ustvarijo plakat za pravico, ki jim je bila dodeljena.

Lahko ustvarijo simbol, ki predstavlja to pravico, ali sliko otroka, katerega pravica je spoštovana. Napišejo lahko kratek odstavek o ilustraciji, kjer opišejo predstavljeno pravico. Verjetno bo potrebno ponoviti postopek, da bi pokrili vseh 42 pomembnih členov KOP (členi 43 do 54 razlagajo, kako vlade in mednarodne organizacije, kot je UNICEF, delujejo za zagotavljanje zaščite pravic otrok), odvisno od velikosti vašega razreda. Razstavite vseh 42 ilustracij na enem mestu: morda na zidu matične učilnice ali šolskem hodniku.

Dnevnik potreb in želja

Starost: 4. do 6. razred

Trajanje: 30-45 minut

Začnite tako, da vsak učenec napiše preprost dnevnik vsega, kar je počel včeraj. Za pomoč pri začetku jim lahko ponudite sledeč primer:

Umil zobe;
Jedel zajtrk: kosmiči, toast in pomarančni sok;
Se oblekel;
Se peljal v šolo z avtom;
Pred zvoncem igral nogomet;
Šel k pouku.

Za naslednji korak bodo učenci potrebovali 2 barvici ali flomastra. Naj podčrtajo ali pobarvajo naštete stvari in jih tako razvrstijo v dve kategoriji:

- stvari, ki jih potrebujejo za rast in razvoj;
- stvari, ki jih želijo, a ne potrebujejo.

Dajte jim 5 minut in jih nato spodbudite, da se o svoji razvrstitvi pogovorijo s skupino. Kaj so pobarvali kot 'željo'? Se kdo ne strinja, da je to želja? Če ne, zakaj? Kaj so označili kot 'potrebo'? Se vsi strinjajo? Tisti, ki se ne strinjajo, naj objasnijo, zakaj.

Spodbujajte učence k podrobnemu razmisleku, kako lahko majhne spremembe podrobnosti ali okoliščin vplivajo na njihovo kategorizacijo. Na primer, učenci lahko mislijo, da je vožnja v šolo z avtom 'želja'. A kaj, če je to edini način, kako priti do šole? Ali bi se vsi strinjali, da je priti do šole, tako ali drugače, 'potreba'? Kaj pa učenci, ki se izobražujejo doma?

Usmerite učence, da naredijo seznam stvari, za katere se vsi strinjajo, da so 'potrebe'. Lahko jih napišete na tablo, ko se pojavijo med pogovorom. Primerjajte ta seznam s KOP (glej dodatek 1, str. 41). Katere podrobnosti in razlike lahko učenci opazijo?

Izvedite raziskavo o KOP

Starost: 4. do 9. razred

Trajanje: 30 minut časa za načrtovanje in 45+ minut za zapis; dovolite čas izven pouka za zbiranje podatkov

Ta aktivnost spodbuja učence k ugotavljanju, koliko njihovi sovrstniki vedo o pravicah otrok, in jim hkrati omogoča, da razvijajo raziskovalne sposobnosti.

Najprej se morajo učenci odločiti, kako lahko izvedo in zapišejo, kaj drugi učenci menijo o otrokovih pravicah. K delu lahko pristopijo tako, da poiščejo pristo-voljce v vsaki starostni skupini in jih prosijo, naj izpolnijo vprašalnik. Sicer pa se lahko tudi postavijo na mesto, kjer je velik pretok otrok, kot je na primer igrišče med odmorom, in prosijo naključno izbrane učence, ali bi bili pripravljeni sodelovati v kratkem intervjuju. Lahko tudi ustvarijo spletni vprašalnik na šolski spletni strani.

Predlagajte učencem, da se sami domislijo vprašanj za vprašalnik ali intervju. Ta lahko vključuje:

- Si že kdaj slišal za KOP?
- Ali lahko v enem stavku opišeš, kaj to je?
- Ali si vedel, da imajo otroci določene pravice?
- Bi mi znal povedati, od kod je ta izjava (izsek iz KOP)?
- Ali znaš naštet tri svoje pravice?
- Kje si se poučil o svojih pravicah? (V šoli, od staršev, prijateljev, iz medijev, drugje?)
- Ali veš, kje poiskati pomoč, če so kršene tvoje pravice ali pravice drugih?

Učenci morajo razmisliti, kako se bodo predstavili in kako bodo predstavili svoj vprašalnik. Udeležencem morajo razkriti namen raziskave, da se le-ti lahko po-dučeno odločijo, ali želijo sodelovati ali ne. Vsekakor morajo udeležencem raziskave zagotoviti, da bodo njihovi odgovori ostali zaupni. Kako pa bodo ohranjali to zaupnost? Ali je nujno, da si zapišejo imena učencev? Kako lahko zagotovijo, da nobenega posameznega učenca ne bo mogoče prepoznati iz podatkov njihovega zaključnega poročila?

Ko bodo zbrali podatke, je naslednji korak analiza rezultatov. Kolikšen odstotek učencev (glede na vzorec) ve za svoje pravice? Koliko jih lahko našteje vsaj tri svoje pravice? Koliko se jih je o teh pravicah učilo v šoli? Koliko jih je slišalo o tem od staršev? Koliko jih ve, kam prijaviti kršitve in kje najti pomoč? Spodbudite učence, da napišejo svoje ugotovitve: grafi in tabela lahko lepo predstavijo njihove podatke. Učenci bi lahko na plakatu, v oddaji na šolskem radiu ali v poročilu svoje ugotovitve predstavili vrstnikom ter tistim odraslim v šoli in skupnosti, ki lahko vplivajo na uveljavljanje in zaščito otrokovih pravic.

aktivnosti

Anina zgodba: prvi del

Razvrstite svoje pravice

Starost: 8. in 9. razred

Trajanje: 30-45 minut

Naredite zavojček 'kart pravic' za vsak par ali skupino učencev, pri čemer uporabite predlogo v dodatku 2, str. 44. Učenci naj preberejo vse karte, ki predstavljajo nekatere od pravic v KOP. Nato naj razvrstijo te karte od najbolj do najmanj pomembne. Lahko jih razvrstijo v stolpec, najbolj pomembne na vrh in najmanj pomembne na dno. Učenci lahko uporabijo tudi razvrstilno predlogo v dodatku 3 na str. 45. Ob uporabi te predloge lahko učenci še vedno prepoznajo tiste pravice, ki se jim zdijo najpomembnejše in tiste najmanj pomembne, oblika diamanta pa dopušča, da so pravice v sredini enako pomembne in je tako njihova naloga nekoliko lažja. Ne glede na način razvrstitve, spodbudite učence, da razložijo in upravičijo, zakaj so določeno pravico postavili tja, kamor so jo.

Dovolite učencem določen čas v skupinah (morda pet ali deset minut) za razpravo in odločitev glede razvrstitve. Nato lahko delijo svoje zamisli s skupino ali se povežejo z drugo skupino, primerjajo razvrstitve in se sporazumejo o eni sami skupni razvrstitvi.

Nato prosite učence, da povedo, katero pravico so postavili na najvišje mesto. Zakaj? Kdo se strinja s to razvrstitvijo? Katere druge pravice so skupine postavile na najvišja mesta? Katere pravice so razvrstili proti dnu? Zakaj?

Pomembno je, da pojasnite, da pri tej aktivnosti ni pravičnega ali napačnega odgovora. Vse pravice otrok so

enako pomembne in medsebojno povezane: spoštovanje ene pravice je odvisno od spoštovanja drugih pravic. Namen aktivnosti je v tem, da učenci to odkrijejo sami, ko se znotraj skupine skušajo dogovoriti o razvrstitvi. Ali lahko razložijo, zakaj je bilo tako težko razvrstiti njihove pravice?

Za razširitev te aktivnosti naj učenci razmislijo, kako bi spremenili svojo razvrstitev v različnih situacijah. Recimo, da je država sedaj v vojni in boji potekajo v bližini njihovega doma. Kako ta podatek vpliva na način, na katerega so razvrstili svoje pravice? Dovolite jim nekaj minut, da premislijo o svojem vrstnem redu. Kaj so spremenili, če sploh kaj? Zakaj? Kaj pa, če bi razvrščali pravice otroka, ki je hudo bolan in potrebuje nujno medicinsko pomoč? Na koncu se učenci lahko postavijo na Leenino mesto – katere izmed svojih pravic je morala postaviti nižje na lestvico, da je lahko na prvo mesto postavila svojo pravico do izobrazbe?

Različica zgornje aktivnosti

Namesto ali poleg zgornje aktivnosti naj učenci razvrstijo svoje 'karte pravic' v skupine, ki vsebujejo pravice, ki so si na nek način podobne. Ni nobenih določenih kategorij: učenci se sami odločijo za najboljši način, kako razvrstiti svoje karte. Ko končajo, naj učenci izberejo ime za vsako skupino kart, ki povzema pravice v njej. Če ugotovite, da imajo nekatere skupine težavo, kako začeti, lahko predlagate kategorije, kot so 'preživetje', 'razvoj' ali 'udeležnost'. Učenci naj pojasnijo, zakaj so naredili takšne skupine in imena, ki so jim jih nadeli. So kakšne pravice, ki so pomemben del več kot ene skupine? So kakšne pravice, ki so izolirane in ne sodijo v nobeno skupino?

Uravnoveženje naših pravic

Starost: 7. do 9. razred

Trajanje: 20-45 minut

Naše pravice in pravice drugih je potrebno pozorno in neprestano uravnovešati. Včasih lahko izpolnjevanje ene izmed naših pravic pomeni ogrožati drugo. V drugih primerih, naše pravice lahko ogrožajo pravice drugih. Na primer, Leena je resnično cenila svojo pravico do izobrazbe in je bila pripravljena žrtvovati katero od svojih drugih pravic, da je lahko še naprej obiskovala šolo. Obupno stanje toaletnih prostorov lahko vpliva na njeno pravico do zdravja. Morala je začeti delati kot učiteljica, četudi je to imelo negativen učinek na njeno izobraževanje. Ta vaja bo vašim učencem pomagala razumeti kompleksno dinamiko med pravicami v vsaki situaciji in kako je pravice mogoče uravnovešati.

Preberite naglas ali vi ali eden od vaših učencev enega od scenarijev uravnovešanja pravic v dodatku 4, str. 46.

Ali pa razdelite en scenarij na vsako skupino v vašem razredu. Dajte učencem kopijo njihovih pravic (dodatek 1, str. 41), ki naj jim pomaga pri odgovarjanju na sledeča vprašanja (pisno ali ustno pri razpravi v razredu):

- 1) Za katero od pravic ta mlada oseba pravi, da je kršena? Zakaj?
- 2) Ali se strinjaš, da je ta pravica kršena? Je kršena še kakšna druga pravica? Če nisi prepričan, katere dodatne informacije bi še potreboval za odločitev?
- 3) Ali je ta pravica v konfliktu s katero drugo pravico ali s pravicami drugih otrok? S katerimi? Si lahko zamisliš način, kako bi te pravice lahko uravnotežili?

UNICEF-ova IDEJA

UNICEF se po vsem svetu zavzema za izboljšanje dostopa do izobrazbe za dečke in deklice. V Zimbabveju, na primer, kampanja »Bodi v šoli«, ki jo podpira UNICEF, pomaga, da veliko otrok, ki si prej ni moglo privoščiti šolnine, zdaj lahko obiskuje šolo. Lorraine Mudarara, 13, je morala zapustiti šolo, ko sta ji umrla starša. Skupaj s svojima bratoma je odšla živeti k teti, ki je že imela tri svoje otroke in tako ogromno lačnih ust. Kampanja »Bodi v šoli« je za Lorraine vse spremenila, saj se sedaj pridno uči, da bi dohitela svoje sošolce, ki so bili ves ta čas v šoli.

Zimbabve - 2006 © UNICEF / Pirozzi

aktivnosti

Anina zgodba: prvi del

Razišči svojo pravico do izobrazbe

Starost: 8. do 9. razred

Trajanje: 45+ minut

Ana se uči o otrokovih pravicah, ko posluša, kako se je Leena zavzela za svojo pravico do izobrazbe. Izobrazba je središčnega pomena za otrokove pravice in ker so vaši učenci sami del izobraževanja, so v odličnem položaju za raziskovanje, zakaj je temu tako. Vseskozi to internetno raziskovalno dejavnost gradite na odzivih učencev na Leenino zgodbo.

Učencem predstavite UNICEF-ovo stran Voices of Youth (Glasovi mladih) (www.unicef.org/voy/). To spletno stran je UNICEF ustvaril za mlade ljudi, ki želijo vedeti več, narediti več in povedati več o svetu. Oddelek za izobraževanje je odličen začetek za raziskovanje pravice do izobraževanja in vključuje dejstva ter številke, zgodbe iz resničnega življenja, igre za spodbujanje razmišljanja (brain-teasers), foto dnevnike in še veliko drugega. Najdete ga tukaj: www.unicef.org/voy/explore/education/explore_education.php.

Da se bodo učenci lažje osredotočili, vsaki skupini ponudite eno od spodnjih vprašanj. Učenci naj pripravijo povzetek svojih dognanj, ki ga bodo predstavili razredu ali med skupno razpravo. Lahko pa tudi vsak učenec sam razišče več ali vsa spodnja vprašanja in s pomočjo svojih raziskav napiše članek z naslovom »Zakaj bi se morali osredotočiti na pravico do izobrazbe?«.

- Zakaj je pravica do izobrazbe pomembna tako za posameznike kot tudi za skupnost?
- Kako je pravica do izobrazbe povezana z drugimi otrokovimi pravicami?

- Kakšen je globalni status dostopnosti do izobrazbe in kakovosti izobrazbe?
- Zakaj toliko otrok po vsem svetu ne more obiskovati šole? Ali lahko razložite, kako življenje v revščini povezuje mnoge od teh razlogov med seboj?
- V mnogih državah so deklice diskriminirane v smislu pravice do izobrazbe – kako in zakaj? Vseeno pa v nekaterih državah šolo obiskuje več deklic kot dečkov in so deklice tudi uspešnejše – kakšni bi lahko bili razlogi za to?
- Kaj o izobrazbi pravi KOP?
- Kaj dela UNICEF in drugi za spodbujanje in zaščito pravice otrok do izobrazbe po vsem svetu?

PRAVICA DO IZOBRAZBE

Izobraževanje je osnovna pravica vseh otrok. Konvencija o otrokovih pravicah navaja, da bi morala biti osnovnošolska izobrazba brezplačna in obvezna za vse otroke. Tudi srednješolska izobrazba bi morala biti dostopna vsem.

Izobrazba ni le pomembna pravica sama zase; izobrazba omogoča tudi druge stvari. Ko si izobražen, se bolje zavedaš svojih drugih pravic in lažje skrbiš, da so te pravice spoštovane. Izobrazba ti ponuja možnosti in zaupanje, da izkoristiš te priložnosti, omogoča pa ti tudi, da vplivaš na odločitve, ki zadevajo tvoje življenje.

Izobrazba ni dobra le zate kot posameznika. Če si izobražen, lahko tisto, kar si se naučil o varovanju zdravja, deliš s svojo družino. Prijatelje lahko poučiš o vprašanih varnosti. Če boš imel svoje otroke, boš vedel, kako jim zagotavljati varnost, zdravje, srečo in tudi izobrazbo. Zaradi vsega tega je izobraževanje ključno za zmanjševanje revščine in zaviranje širjenja virusa HIV in AIDS-a.

Pa vendar po vsem svetu ostaja 115 milijonov otrok osnovnošolske starosti, ki šole ne obiskujejo. Več kot 61 milijonov teh otrok je deklc. Za temi številkami se skriva veliko zahtevnih problemov, ki pogosto izvirajo iz revščine. Družine si težko privoščijo šolnine ali uniforme ali pa potrebujejo otroke za delo, da prispevajo k družinskemu prihodku. Otroci, še posebej dekleta, ostajajo doma tudi, če je pot do šole predolga ali preveč nevarna, ali zaradi skrbi pred ustrahovanjem, spolnim nadlegovanjem ali nasiljem. V nekaterih državah je družinam pomembnejša izobrazba dečkov in se jim ne zdi pomembno, da bi tudi hčere poslali v šolo. Nekatera dekleta so zelo mlada prisiljena v poroko, zapustiti šolo in posvetiti vse svoje

življenje gospodinjstvu. Nuje kot so vojna ali spopad, ekonomska kriza in naravne nesreče preprečujejo milijonom otrok po vsem svetu, da bi si pridobili izobrazbo.

Pa vendarle vedno več otrok po vsem svetu hodi v šolo in razlika med spoloma se manjša. Vendar pa je za mnoge otroke izobrazba še vedno oddaljen sen. Če želite prebrati več o pravici do izobrazbe in delu, ki se po vsem svetu odvija za izboljšanje možnosti za izobrazbo, obiščite UNICEF-ovo spletno stran (www.unicef.org/girlseducation/index.php) ter spletno stran Združenih narodov: Girl's Education Initiative (www.ungei.org).

Albanija - 2008 © UNICEF / Pirozzi

Anina zgodba: drugi del

Po pouku je Ana v računalniški učilnici pripravljala svojo predstavitev za naravoslovje. Vsak učenec se je lahko prijavil za uporabo računalnika v času kosila ali po pouku, a danes se je Ana le s težavo zbrala. Pojavila se je težava z mrežo in učitelj je bil zaposlen z reševanjem te težave. Fantje pri računalniku poleg nje so uganjali norčije po internetu. Pregledovali so spletno pošto in se smejali video izseku, ki so ga naložili s spleta.

»Daj no, pošlji!« je kar naprej ponavljal eden od njih.

Ana si je nadelala slušalke in začela pisati zapiske k svoji predstavitvi. Ob poslušanju svoje glasbe se je lahko bolje zbrala in skoraj ji je uspelo dokončati delo. Nenadoma se je ozrla zaradi še posebno glasnega izbruha smeha. Deček pri računalniku nasproti nje je pobiral svojo torbo in se pripravljala za odhod. Zdel se je vznemirjen. Ana ga je poznala le navidez, ker se ponavadi ni veliko družila z njim. Ime mu je bilo Marko. Bil je sramežljiv in samotar. Poleg tega je bil debelušen.

Šele, ko je Marko zapustil računalniško učilnico, je Ana ugotovila, da je pozabil zapreti svojo elektronsko pošto. Zagledala je odprto priponko, v kateri je bila risanka z debelušnim dečkom, ki se baše z ogromnim hamburgerjem. Ana je takoj vedela, da so to pošto Marku poslali drugi fantje v učilnici. Že velikokrat je slišala, da so ljudje podajali opazke na njegov račun, a se še nikoli ni odzval. Običajno je le odkorakal s hladnim izrazom na obrazu, tokrat pa se je zdel pretresen in ko je odhajal iz računalniške učilnice, je imel solze v očeh.

Ana je morala pohiteti, da je končala svojo predstavitev in ujela avtobus domov. Na dogodek v računalniški učilnici se je spet spomnila šele, ko je na kuhinjski mizi našla

sporočilo svojega očeta skupaj z izvodom Konvencije o otrokovih pravicah, ki ji ga je obljubil. Ko jo je prelistala, ji je še posebno padel v oči en odlomek. 19. člen pravi:

»Vsak otrok ima pravico do zaščite pred poškodbo in zlorabo, tako telesno kot duševno.«

Ob tem se je Ana spomnila Marka. Ni vedela, kako se Marko počuti, vedela pa je, da če bi se njej posmehovali in bi dobivala zlobno e-pošto, bi jo bolelo v duši. Markove pravice niso bile spoštovane in ker je bila prisotna, se je Ana počutila, da je nekako vpletena.

Ana je pomislila na dokumentarni film, ki ga je gledala prejšnji večer in kako so se Leena, Bibi in Samia trudile, da bi zagotovile spoštovanje pravic deklet v njihovi skupnosti. Očka pa ji je pojasnil, da se s podpisom KOP vlade strinjajo, da se bodo trudile za zaščito otrok v svoji državi s pomočjo zakonov, ki jih uveljavijo, denarja, ki ga porabijo, in politike, ki jo zagovarjajo. Šole, bolnišnice in policijske postaje ter učitelji, zdravniki in drugi odrasli, ki v njih delajo, imajo zakonsko dolžnost spoštovati otrokove pravice.

Ko se je Anin oče vrnil domov, mu je povedala, kaj se je zgodilo v šoli.

»Ampak Ana,« je rekel očka, »otrokove pravice ne bodo nikoli popolnoma uresničene, če jih ne bodo spoštovali vsi: znotraj skupnosti, šol in družin. Podobno kot Leena in njene prijateljice imamo vsi odgovornost zagovarjati in spoštovati otrokove pravice.«

»Ampak kaj pa lahko naredim?« je pomislila Ana.

MEDNARODNE RAZISKAVE O KRŠITVAH OTROKOVIH PRAVIC

Internet in mobilni telefoni so ponudili nove možnosti zastraševanja in nadlegovanja preko e-pošte in priponek, spletnih klepetalnic, osebnih spletnih strani in telefonskih sporočil. Zgodba o Marku, ki ga ustrahujejo preko interneta, je mišljena za spodbujanje razprave in pogovora med učenci o tej obliki kršenja otrokovih pravic. Vendar pa je rdeča nit te zgodbe le odskočna deska – osnova za mlade ljudi, da začnejo natančneje raziskovati načine, kako so otrokove pravice ogrožene v njihovih skupnostih.

Ukrajina - 2005 © UNICEF / Pirozzi

Ta predstavitev očrta ugotovitve dveh pomembnih mednarodnih poročil in še posebej poudarja nekatere od kršitev pravic, s katerimi živijo mladi po vsem svetu.

Študija generalnega sekretarja Združenih narodov o nasilju nad otroki (2006) poroča o nasilju v številnih okoljih, vključujoč:

- **Dom in družino;** za mnoge otroke po vsem svetu dom ni varen prostor zaradi: grobih fizičnih kazni in obravnavanja, čustvenega nasilja vključno z žalitvami, zmerjanjem, grožnjami, izolacijo in zavračanjem, zanemarjanja, spolnega nasilja, zgodnje poroke, škodljivih tradicionalnih običajev ter prisostvovanja nasilju v družini.
- **Šole in izobraževalno okolje;** v mnogih državah je fizično kaznovanje in okrutno ravnanje z otroki s strani učiteljev običajen del šolskega življenja. Dekleta nadlegujejo verbalno, zlorabljene ali posiljene so v šoli ali na poti tja, nasilje pa je pogosto usmerjeno tudi proti mladim, ki so istospolno usmerjeni, biseksualci ali transeksualci. Nasilje med vrstniki je lahko resen problem. Globalne študije ugotavljajo, da med 20 in 60 odstotki otrok poroča, da so bili v šoli ustrahovani v preteklem mesecu.
- **Sirotišnice, zavode za mladino in druge inštitucije;** po vsem svetu je osem milijonov otrok, ki ne živijo s svojimi družinami. Otroci v takšni situaciji se lahko soočajo z zanemarjanjem in nasiljem osebja ter drugih otrok.
- **Pravosodne sisteme, zapore in pripre;** V nekaterih državah otroke, ki so zagrešili kriminalno dejanje, čaka fizična kazen. Otroci v zaporih ali priporih so

predstavitev ozadja

Anina zgodba: drugi del

izpostavljeni možnosti nasilja s strani osebja, drugih otrok in odraslih.

- **Delovna mesta;** Mednarodna delavska organizacija je ugotovila, da je bilo v letu 2004 218 milijonov otrok vključenih v otroško delo. Otroci, ki delajo, lahko utrpijo nasilje delodajalcev, osebja ali strank. Več kot milijon otrok je vsako leto izkoriščanih za prostitucijo, druge pa prisilijo v prisilno delo ali suženjstvo.
- **Skupnost;** skupnosti, kot so vasi, soseske, ulice ali skupine bi morale biti okolja, kjer se otroci počutijo varne in zaščitene. Vendar pa so to pogosto kraji, kjer

se otroci soočajo z nevarnostjo trgovanja z ljudmi in ugrabitve, nasilja s strani drugih otrok in spolnega nasilja. Otroci so lahko nasilju izpostavljeni tudi skozi medije in internet.

Po vsem svetu so življenja več kot 2.000 družin vsak dan so pretresena zaradi izgube otroka zaradi nenamerne poškodbe. **Svetovno poročilo o preprečevanju poškodb otrok** (2008) je strnilo poznana dejstva o takšnih poškodbah in ponuja predloge, kako jih preprečiti in tako uresničiti otrokovo pravico do varnega okolja. Poročilo zajema pet glavnih skupin poškodb:

Prometne nesreče – 720 otrok vsak dan umre zaradi prometnih nesreč, otroci pa so v nevarnosti kot pešci, potniki v avtu in na motorju ter kot kolesarji.

Utopitev – približno vsake tri minute nekje na svetu en otrok umre zaradi utopitve. Večina otrok se utopi na svojem domu ali v neposredni bližini pri čisto običajnih opravilih: igranju, umivanju ali delu.

Opekline – Po vsem svetu 950.000 otrok vsako leto umre zaradi opeklin. Opekline lahko povzročijo vroči predmeti, vroče tekočine, ogenj, kemikalije ali elektrika.

Padci – Vsako leto vsaj 47.000 otrok in najstnikov po vsem svetu umre zaradi padcev. Veliko več je ranjenih. V nekaterih državah je polovica vseh otrok, ki jih pripelejo na urgenco, poškodovanih pri padcih.

Zastrupitev – 125 otrok in najstnikov vsak dan umre zaradi zastrupitve. Še posebej so v nevarnosti majhni otroci, saj neprestano dajejo stvari v usta brez zavedanja o nevarnostih. Starejši najstniki pa so prav tako v veliki nevarnosti, saj eksperimentirajo z alkoholom in drogami.

Uzbekistan - 1997 © UNICEF / Maggie Murray-Lee

vprašanja za razpravo

Anina zgodba: drugi del

KAKO SE PO VAŠEM MNENJU POČUTIJO LJUDJE V ZGODBI?

Kaj zgodba pove o tem, kako se počuti Ana? Če bi bil to ti, kako bi še razmišljal ali čutil? Zakaj? Kaj pa Marko?

KATERIM GROŽNJAM SO PO TVOJEM MNENJU IZPOSTAVLJENE OTROKOVE PRAVICE V TVOJI SKUPNOSTI?

Za katere od Markovih pravic Ana misli, da niso spoštovane? Zakaj? Ali misliš, da bi lahko bile v nevarnosti še katere druge izmed Markovih pravic? Kako bi lahko to vplivalo na njegovo izobrazbo in zdravje? Ali misliš, da so otrokove pravice kršene skozi ustrahovanje na tvoji šoli ali skupnosti? Kakšne so razlike med

ustrahovanjem v šoli in spletnim ustrahovanjem? Ali misliš, da so ljudje s prekomerno telesno težo na tvoji šoli diskriminirani? Ali se zavedaš še kakšne druge diskriminacije?

Na kakšne druge načine so otrokove pravice v nevarnosti v tvoji soseski? Katere pravice in kako so kršene? Za pomoč učencem pri odgovarjanju na ta vprašanja jih lahko spomnite na plakat o KOP, ki so ga ustvarili pri prejšnjem delu, ali na otrokom prijazno verzijo KOP, ki jo vsebuje ta priročnik. Če bi se lahko lotili reševanja enega od teh problemov, kateri bi se vam zdel najbolj pomemben za začetek? Ali menite, da je podobno v drugih soseskah in državah?

RAZISKAVA FLASH EUROBAROMETER JE UGOTOVILA, DA 23 ODSOTKOV VPRAŠANIH 15 DO 18 LETNIKOV MENI, DA JE NASILJE NAD OTROKI PRVA PRIORITETA, KI JO JE TREBA REŠEVATI V NJIHOVI DRŽAVI, SLEDIJO PA MU SPOLNO IZKORIŠČANJE OTROK (20 ODSOTKOV), MAMILA (18 ODSOTKOV), DISKRIMINACIJA IN RASIZEM (14 ODSOTKOV) IN REVŠČINA TER SOCIALNA IZKLJUČENOST (13 ODSOTKOV).

vprašanja za razpravo

Anina zgodba: drugi del

ALI SI ŽE KDAJ NAREDIL KAJ AKTIVNEGA, DA BI ZAGOTOVIL, DA SO TVOJE PRAVICE ALI PRAVICE KATEREGA DRUGEGA OTROKA SPOŠTOVANE?

Koliko med vami jih je že kdaj poskušalo poiskati pomoč, če vaše pravice ali pravice drugega otroka niso bile spoštovane? Koliko je to v primerjavi z drugimi skupnostmi? Ali se ti zdi, da imaš dolžnost zavzeti se za svoje in pravice drugih otrok?

KAJ NAJ ANA STORI?

Kdo ima kak predlog, kaj bi Ana lahko naredila, da bi se zavzela za otrokove pravice na svoji šoli? Spodbudite učence k razmišljanju o tem, kaj naj bi Ana naredila v nadaljevanju, vendar pa shranite njihove povratne informacije ali ideje za naslednji del tega priročnika.

RAZISKAVA FLASH EUROBAROMETER JE UGOTOVILA, DA 82 ODSOTKOV VPRAŠANIH 15 DO 18 LETNIKOV PRAVI, DA ŠE NIKOLI NISO SAMI ALI KDORKOLI DRUG, KI GA POZNAJO, POISKALI POMOČI, ČE SO MISLILI, DA SO JIM BILE KRŠENE PRAVICE. SEDEM ODSOTKOV JIH JE POVEDALO, DA SAMI OSEBNO POISKALI POMOČ V TAKEM PRIMERU, 10 ODSOTKOV PA JIH JE NAVEDLO, DA POZNAJO KOGA, KI JE POISKAL POMOČ.

RAZISKAVA FLASH EUROBAROMETER JE UGOTOVILA, DA 79 ODSOTKOV VPRAŠANIH 15- DO 18-LETNIKOV NE VE, KAKO SE LOTITI ZAGOVARJANJA SVOJIH PRAVIC ALI PRI KOM POISKATI POMOČ.

Pravice v nevarnosti na moji poti v šolo

Starost: 4. do 6. razred

Trajanje: 20 minut v obliki pogovora; čas izven razreda in 30+ minut za pisanje o raziskovalni dejavnosti

Ta aktivnost želi spodbuditi učence, da razmišljajo o tem, kako so njihove pravice ogrožene v vsakodnevnem življenju. Če to zožimo na en posamezen in skupni element njihovega dne, njihove poti v šolo, se to dobro obnese pri manjših skupinah.

To aktivnost lahko izvedete na več različnih načinov. Prva možnost je, da jo v celoti izvedete v razredu. Učenci naj zaprejo oči in si zamislijo, kako zjutraj zapuščajo hišo in se podajajo na svojo pot v šolo. Spodbudite jih, da si zamislijo celotno pot. Ali se lahko spomnijo kakšnega trenutka na poti, ko jih kaj skrbi ali moti? Kako se lahko ti problemi ali nevarnosti povezujejo z njimi-

vimi pravicami? Na primer, njihova pravica do zaščite pred poškodbami je lahko ogrožena na nevarnem križišču, ali pa izpušni plini avtomobilov lahko ogrožajo njihovo zdravje.

Druga možnost je, da učenci to aktivnost naredijo za domačo nalogo. Na svoji poti domov iz šole morajo pozorno opazovati in razmišljati o vsem nevarnem, neprijetnem ali motečem, kar srečajo. Napišejo naj kratko poročilo svoje poti in, če je to mogoče, povežejo vse skupaj s svojimi pravicami.

Tretja možnost je, da učencem priskrbite fotoaparatus, lahko za enkratno uporabo ali jih povprašate, če imajo možnost fotografiranja s telefonom. Ob svoji poti domov naj slikajo vse težave, ki jih opazijo. Ko bodo fotografije natisnjene, lahko naredijo predstavitev na plakatu, kjer razložijo, kje in kako so njihove pravice ogrožene na poti v šolo.

Kako naprej?

Starost: 4. do 9. razred

Trajanje: 15-45 minut

Učenci naj napišejo nadaljevanje Anine zgodbe. Zastavite si pričakovanja glede na skupino in čas, ki je na voljo: učenci lahko pišejo posamezno ali v paru, 10 minut ali celo uro, napišejo odstavek ali dve strani.

Učenci, ki se raje izražajo v podobah, lahko ustvarijo slikanico ali strip, ki oriše, kaj se je zgodilo. Pred začetkom naj razmislijo, kaj vse bodo vključili. Kako lahko Ana pomaga Marku pri zavzemanju za njegove pravice? Razmislite o različnih ljudeh in skupinah, ki so odgovorni za zaščito otrokovih pravic. Kako lahko Ana pomaga, da bo več otrokovih pravic spoštovanih v njeni skupnosti? Kako se bo Ana počutila na koncu zgodbe?

aktivnosti

Anina zgodba: drugi del

Pravica v preteklosti

Starost: 4. do 9. razred

Trajanje: 15 minut priprave v razredu, čas za raziskovanje in pisanje domače naloge, 30+ minut za predstavitev izsledkov v razredu

Spodbudite učence, da opravijo razgovor z odraslim (staršem, starim staršem ali katerim drugim odraslim), da bi ugotovili več o otrokovih pravicah v preteklosti. Pripravite jih s predlogi vprašanj, ki jih lahko vprašajo:

- Koliko ste bili stari, ko so leta 1989 podpisali KOP?
- Ste se doma ali v šoli učili o otrokovih pravicah, ko ste bili mladi?
- Katere mislite, da so bile največje grožnje otrokovim pravicam, ko ste bili mladi?
- Kdo je spoštoval vaše pravice?
- Ali mislite, da je situacija zdaj drugačna za mlade ljudi?
- Kako so se po vašem mnenju spremenila otroška življenja s sprejetjem KOP?

Učenci naj svoje intervjuje in ugotovitve napišejo ter jih v šoli predstavijo razredu. Lahko pa tudi povabite kate-rega od staršev, ki je pripravljen sesti na 'vroči sedež' in odgovarjati na vprašanja učencev.

20 November 1989, United Nations, New York

Naredite zemljevid skupnosti

Starost: 8. in 9. razred

Trajanje: 60+ minut

Zemljevid skupnosti ustvarja vizualno predstavo otrokovih pravic v skupnosti; označimo, kje in kako so le-te spoštovane in kje kršene.

Najprej je potrebno narediti osnovni zemljevid soseske ali razmnožiti že obstoječi zemljevid. Lahko pa na steno pripnete veliko različico zemljevida ali razmnožite manjše kopije, da bo vsaka skupina lahko imela svojega. Dodajte naravne značilnosti kot so reke, gozdne površine ali hribovje, ali pa naj jih mladi dodajo sami. Dodajo lahko tudi ključne značilnosti skupnosti: hiše, šole, zdravstvene domove, trgovine in podobno.

Učenci naj določijo mesta v skupnosti, kjer se otrokove pravice spoštujejo, so zaščitene in se poudarjajo. Razmislijo naj o mestih, kjer se učijo, igrajo in sproščajo, kjer dobivajo zdravstveno nego in duhovno podporo. Česa se še lahko spomnijo? Drugi primeri so lahko še: mladinske skupine, kjer se sliši glas mladih; šolski časopis, ki prinaša globalne in nacionalne novice na doseg roke; ali center, ki daje vladno podporo beguncem. Ali obstajajo kakšni skupni dejavniki, ki podpirajo in spodbujajo ta pozitivna mesta kot npr. možnost financiranja ali državni zakoni? Naslednji korak je, da označite ta mesta na zemljevidu. Učenci lahko

ustvarijo svoje simbole, enega za vsako pravico, in jih označijo na zemljevidu tam, kjer je določena pravica spoštovana.

Nato naj učenci začnejo razmišljati o mestih v skupnosti, kjer njihove pravice niso spoštovane ali kjer so lahko v nevarnosti. To so lahko ceste, ki predstavljajo nevarnost njihovi pravici do zaščite pred poškodbami, ali kakšna druga mesta, kjer se otroci pogosto poškodujejo. Kaj pa mesta, kjer se neprestano dogajajo primeri nasilja ali kraji, kjer se pogledi otrok ne upoštevajo? Spodbujajte učence da razpravljajo o ključnih dejavnikih, ki ustvarjajo takšne kritične točke, kot je na primer lega te lokacije, državni zakoni, izvajanje zakonov ali revščina. Spet naj učenci oblikujejo simbole in označijo kraje na zemljevidu. Ali obstajajo mesta, kjer so določene pravice spoštovane, druge pa kršene? Zakaj je temu tako?

Zadnji korak je uporaba nastalega zemljevida za razpravo o otrokovi vlogi v skupnosti. K temu koraku se lahko vrnete potem, ko ste prebrali tretji del Anine zgodbe. Kako bi učenci narisali svoje dolžnosti? Kaj pa dolžnosti njihovih staršev, šol in vlade? Kaj se lahko naredi za podporo lokacijam, kjer so otrokove pravice spoštovane in zaščitene? Kaj bi lahko naredili oni sami ali drugi ljudje, da bi spremenili stanje na krajih, kjer se otrokove pravice trenutno ne spoštujejo?

Anina zgodba: tretji del

Ana je želela, da bi bila njena skupnost kraj, kjer bi bile otrokove pravice spoštovane, a ni bila prepričana, kaj lahko sama stori za doseg sprememb. Zaupala se je svojemu razredniku in se naslednjega dne med odmorom odločila, da se bo z njim pogovorila. Ana je skrbno pazila, da ni omenila Markovega imena, a je učitelju pojasnila, da jo skrbi spletno ustrahovanje na šoli.

Razrednik jo je pozorno poslušal. Povedal ji je, da šola jemlje ustrahovanje in druge kršitve otrokovih pravic zelo resno. Ani je povedal, da je ena od svetovalna delavka na šoli zagovornica otrokovih pravic in da ima vsak teden govorilne ure, na katerih se o svojih pomislekih lahko z njo pogovorijo tako učenci kot učitelji. Pred njeno pisarno se nahaja tudi škatla, v katero lahko učenci anonimno oddajo poročila o ustrahovanju njih samih ali drugih učencev.

Pri svoji naslednji uri zemljepisa je Ana opazila, da Marko sedi sam. Ko so začeli s skupinskim delom, se mu je pridružila. Ob koncu ure, ko so pospravljali svoje stvari, je Ana Marku povedala, kaj se je naučila o otrokovih pravicah in ukrepih, ki jih šola izvaja za zaščito teh pravic. Marko ni rekel kaj dosti, sprejel pa je košček papirja, ki mu ga je podala Ana. Na listič je napisala ime šolske svetovalne delavke in različne načine, kako lahko stopi z njo v stik.

Doma je Ana natipkala nekaj podatkov in jih natisnila za oglasno tablo v šoli. Prosila je svojega razrednika, če ta list lahko izobesi v razredu.

»Tako bodo tudi drugi otroci vedeli, kako se zavzeti za svoje pravice,« je rekla.

Medtem ko sta praznila prostor na tabli, ji je učitelj povedal o sistemu 'medvrstniškega svetovanja in učenja' na šoli. Naslednje leto bi se lahko izurila za vrstniško mentorico in bi bila del skupine, ki skrbi za mlajše učence. To včasih pomeni pomoč pri domačih nalogah, prisluhniti njihovim težavam ali pa le ponujati praktične informacije novim učencem, ki se šele navajajo na okolje.

Učitelj je dejal: *»Prav takšne ljudi, kot si ti, iščemo, Ana – nekoga, ki si želi prispevati k temu, da bi bila naša skupnost kraj, kjer se spoštujejo pravice vsakogar.«*

Ano je zanimalo, a želela je tudi kandidirati za šolski parlament. Imela je veliko idej o tem, kaj bi šola morala narediti za preprečevanje spletnega ustrahovanja, vključno z urami usposabljanja za družabno uporabo interneta, ter kako učence in starše učinkoviteje ozaveščati, da ustrahovanje ljudi preko interneta pač ni sprejemljivo.

Ana je učitelju obljubila, da bo razmislila. Ko se je podala k svoji naslednji uri, je na hodniku zagledala Marka. Ni bila prepričana, a zdelo se ji je, da hodi nekoliko bolj vzravnano.

UPORABLJAJMO PRAVICO DO IZRAŽANJA MNENJA ODGOVORNO!

Vprašanja in aktivnost v tem delu spodbujajo učence k razmišljanju o tem, kaj njihova šola naredi za zaščito otrokovih pravic in kje bi se še našel prostor za izboljšave. Mladi ljudje imajo pravico, da se sliši njihovo mnenje, in usmerjanje k odgovorni uporabi te pravice je lahko zelo plodovito. Vendar pa vam je lahko kritiko šolske politike in dejanj osebja šole včasih težko slišati, saj ste del šolskega sistema. S tem v mislih se pogovorite z učenci o odgovorni uporabi njihove pravice do mnenja.

Tako kot vse pravice, prihaja tudi pravica do lastnega mnenja skupaj z odgovornostjo. Vsi mi, tudi mladi ljudje, imamo dolžnost vzeti si čas za razmislek o različnih perspektivah, spoštovanju mnenj drugih in dobro razmisliti o tem, kdaj in kako izraziti svoje mnenje.

Ali učenci razumejo pomen besedne zveze 'konstruktivna kritika'? Spodbujajte jih, da najprej razmislijo o tem, kaj je na šoli dobrega. Ali so mnenja, da so kazni za ustrahovanje primerno stroge? Kaj menijo, da bi bilo mogoče narediti bolje in kako? Opomnite učence, naj se izogibajo kritiziranju posameznikov. Izpostavite nevarnosti komentiranja točno določenih primerov in situacij brez poznavanja podrobnosti primera.

Namesto da se pritožujejo nad trenutno situacijo, spodbudite učence, naj usmerijo svojo energijo v izboljšanje stvari. Vodite jih skozi način, kako se na šoli sprejemajo odločitve in načine, kako lahko na te odločitve vplivajo. Imate šolski svet, kjer bi lahko predstavili svoje zamisli za preprečevanje kršenja pravic? Ali pa obstaja starejši član osebja, pri katerem bi lahko lobirali? (Glej aktivnost *Lobiranje za spremembe!* na str. 32.)

Palestina - 2009 © UNICEF / Giacomo Pirozzi

vprašanja za razpravo

Anina zgodba: tretji del

KAJ SI MISLIL, DA BO NAREDILA ANA?

Koliko vas je mislilo, da bo Ana govorila z učiteljem o spletnem ustrahovanju na šoli? Kaj je Ana še naredila? Ali je kdo predvidel, da bo to naredila? Ali mislite, da je zgodba realistična? Kakšne druge zamisli, ki niso vključene v zgodbi, ste še imeli. Kaj bi Ana še lahko naredila?

ALI MENIŠ, DA JE ANA NAREDILA PRAV?

Obstajajo v zgodbi kakšni namigi o rezultatih Aninih dejanj? Kaj mislite, kako se je Marko počutil? Kakšna mislite, da je Markova zgodba – kaj bi se mu lahko bilo zgodilo zatem, ko je Ana govorila z njim o njegovih pravicah? Ali misliš, da je Ana Marku pomagala zavzeti se za svoje pravice?

KAKŠEN NASVET BI TI PONUDIL MARKU, ČE BI BIL TVOJ SOŠOLEC?

Ali obstajajo kakšna posebna dejanja, ki bi jih lahko Marko naredil na tvoji šoli ali v tvoji skupnosti, da bi se zavzel za svoje pravice? Ali obstajajo določeni ljudje, s katerimi bi se lahko pogovoril? Kakšna politika ali pravila obstajajo za preprečevanje ustrahovanja? Na koga se lahko učenec obrne, če ga ustrahujejo, če je ranjen ali so mu pravice kršene na kak drugi način? Kaj pa možnosti v skupnosti ali na nacionalni ravni? Obstaja zagovornik otrok ali ombudsman v vaši državi? Koga bi poklicali na pomoč?

KAKŠEN BI BIL NAJBOLJŠI NAČIN PODPORE UČENCEM, KI SO JIM BILE KRŠENE PRAVICE?

Če bi lahko od začetka postavil sistem podpore otrokom, ki so jim bile kršene pravice, kakšen bi bil ta sistem? Kako bi se razlikoval od tega, ki ga imamo sedaj na šoli? Kaj pa na nacionalni ravni? Kaj meniš o tem, da obstaja določen učitelj na šoli, s katerim se lahko pogovoriš o kršenju otrokovih pravic? Kaj pa meniš o urjenju starejših učencev za opravljanje 'vrstniške podpore'? Kaj pa telefonska številka za vso državo, na katero lahko pokličeš? Ali pa zagovornik otrokovih pravic v vsakem mestu? Kako bi si lahko prizadevali za preprečevanje kršitev otrokovih pravic in za podporo otrokom, katerih pravice so bile kršene? Če vam te zamisli niso všeč, kaj bi bilo bolje?

KAJ BI LAHKO NAREDILI, DA PRAVICE SPLOH NE BI BILE KRŠENE?

Kaj bi lahko naredili za izboljšanje sistema ljudi, politike in prakse na vaši šoli za zaščito otrokovih pravic in preprečevanje kršitev teh pravic? Ali so kakšne stvari, ki bi jih bilo mogoče narediti drugače za poskus preprečevanja pojavljanja spletnega ustrahovanja? Kaj pa druge vrste nasilja? Kaj bi lahko naredili v vaši lokalni skupnosti in kaj v vaši državi? Kaj bi morali vaši straži, učitelji, šola in vlada narediti drugače, da se kršitve pravic ne bi dogajale? Kako lahko tvoje ideje pridejo do zgoraj naštetih skupin?

PREPREČEVANJE SPLETNEGA USTRAHOVANJA IN ODZIV NANJ

Spletno ustrahovanje vključuje uporabo komunikacije in informacijske tehnologije, ki zajema e-pošto, mobilne telefone in sporočila preko pozivnikov, mobilna sporočila in osebne spletne strani za namerno zastraševanje, grožnje, nadlegovanje in vznemirjanje nekoga. Ker se dogaja v virtualnem svetu, se ta vrsta ustrahovanja lahko dogaja kadarkoli in lahko povzroči, da se nekdo počuti ogroženega ali vznemirjenega celo v svojem lastnem domu. Lahko doseže tudi široko publiko, mnogi med njimi pa se morda niti ne zavedajo, da sodelujejo pri ustrahovanju. Včasih je težko določiti, kdo točno je spletni ustrahovalec, saj lahko zakrijejo svojo identiteto ali objavijo stvari na spletni strani anonimno. Vendar pa, z razliko od drugih vrst ustrahovanja, spletno ustrahovanje lahko dokažemo.

Ukrepi za zniževanje incidentov spletnega ustrahovanja in strategije, ki zagotavljajo odziv na kršenje otrokovih pravic sta enako pomembna elementa šolskega odziva na spletno ustrahovanje. Spodnja vprašanja vam in vašim učencem lahko pomagajo razmišljati o pristopu šole.

- Ali ima šola pravila za preprečevanje spletnega ustrahovanja?
- Ali ta pravilnik vsebuje določila o vlogah in dolžnostih osebja, učencev in staršev?
- Ali učenci poznajo ta pravilnik? Kaj pa učitelji in starši? Kako je predstavljen?
- Ali pravilnik vsebuje sklop pravil glede sprejemljivega vedenja na spletu?
- Ali šola zahteva od učencev in staršev, da podpišejo pogodbo, ki vključuje ta pravila, ko se vpišejo v šolo?

- Ali so napredne sankcije za spletno ustrahovanje vključene v šolski model discipline?
- Ali obstajajo sistem zapisovanja incidentov spletnega ustrahovanja, primerne sankcije in poročanje staršem?
- Ali šola ponuja urjenje za učitelje o tehnologijah, ki jih mladi uporabljajo, in o načinu, kako prepoznavati in se primerno odzivati na različne oblike spletnega ustrahovanja?
- Ali je urjenje učencev o načinu vedenja na internetu, varnosti in družabnem vedenju na internetu vključeno v šolski program? Kaj pa načini spopadanja z nadlegovanjem?
- Ali obstajajo različne možnosti za poročanje o primerih spletnega ustrahovanja, kot je na primer poročanje sovrstnikov ali anonimna prijava?
- Ali ima vaša šola izurjene pomočnike vrstnike in/ali mediacijske skupine vrstnikov?
- Ali obstajata časovnica in strategija za evalvacijo in posodabljanje šolskega pristopa k spletnemu ustrahovanju in za vključevanje najnovejših izidov raziskav?

Za več informacij o spopadanju s spletnim ustrahovanjem na šolah obiščite www.childnet.com. Childnet International je organizacija s sedežem v Veliki Britaniji, ki deluje v partnerstvih z drugimi po vsem svetu, da bi pomagala narediti internet varnejši za otroke.

Raziščite spletne strani Safe.si (<http://www.safe.si/>) in Spletno oko (<https://www.spletno-oko.si/>).

aktivnosti

Anina zgodba: tretji del

Bodi 'teta Just'

Starost: 4. do 7. razred

Trajanje: 30 minut

Učencem preberite dodatek 5, str. 48. To je pismo, ki ga je Marko napisal teti Just, novinarki, ki piše nasvete v časopisu. Učenci naj si predstavljajo, da Marko živi v nji-

hovi soseski in hodi na njihovo šolo. Morajo mu odpisati kot strokovnjaki za otrokove pravice ter mu ponuditi nasvet. Kaj lahko Mark naredi? Spodbudite učence, da mu ponudijo nekaj možnosti ter navedejo točne podatke, ki so uporabni za vašo šolo in skupnost. Opomnite učence, da morajo zaščititi Markovo zasebnost – torej, ne smejo vključiti podatkov, ki bi dovoljevali bralcu, da Marka prepozna.

Poznaj svoje dolžnosti (in dolžnosti drugih)

Starost: 4. do 7. razred

Trajanje: 45 minut

Do sedaj bi vaši učenci morali že dokaj dobro poznati svoje pravice in načine, kako ukrepati, če menijo, da so njim ali drugim te pravice kršene. Vendar pa je mogoče, da svojim dolžnostim niso posvetili toliko premisleka. Razdelite učence v skupine po dva ali tri in jim razdelite fotokopije pole aktivnosti Poznaj svoje dolžnosti (in dolžnosti drugih), dodatek 6, str. 49. Vsaka skupina naj si izbere eno izmed sledečih fraz, ki predstavljajo nekatere člene KOP, in naj jo vpiše v prostor na poli aktivnosti:

- Pravica do življenja;
- Pravica do imena in identitete;
- Pravica do lastnega mnenja in do tega, da te odrasli poslušajo;
- Pravica do izbire in izvajanja lastne vere in prepričanj;
- Pravica do izbire prijateljev in oblikovanja skupin;
- Pravica do zasebnosti;
- Pravica do dobre kakovosti izobraževanja;

- Pravica do igranja in počitka;
- Pravica do zaščite pred poškodbami, telesnimi ali duševnimi.

Glede na pravico, ki so jo izbrali, kaj mislijo učenci, katere so njihove pripadajoče dolžnosti? Učenci naj svoje zamisli izmenjajo v skupini in jih vpišejo v najbolj notranji krog na poli aktivnosti. Po nekaj minutah spodbudite učence, da si izmenjajo zamisli. Ali se lahko spomnijo še kakšne stvari, ki bi jo dodali na svojo polo, ko poslušajo ideje drugih?

Zdaj so skupine pripravljene za razmislek o dolžnostih drugih. Starši, učitelji, šole in drugi posamezniki ter organizacije imajo dolžnosti za spodbujanje in zaščito otrokovih pravic. Šele ko bo bodo vse te dolžnosti izpolnjene, bo KOP lahko postala resničnost. Pola aktivnosti vsebuje kroge, ki predstavljajo družine, šole, lokalne skupnosti in nacionalne vlade, vendar pa to niso edine skupine z odgovornostmi. Dodatek 7, str. 50, vsebuje primer izpolnjene pole aktivnosti za otrokovo pravico do izražanja svojega mnenja – to niso edini možni odgovori, a vam in vašim učencem lahko ponudijo kakšno idejo. Podobno kot prej omogočite

svojim učencem čas za pogovor v skupinah, izpolnitev praznih mest na poli in povratno informacijo v razredu.

Povabite učence, da premislijo o svojem doživljanju te aktivnosti. Ali so se jim zdele njihove dolžnosti in dol-

žnosti drugih jasne ali so jih bolj s težavo prepoznavali? Ali se komu med njimi zdi, da se bodo sedaj, ko so razmislili o svojih dolžnostih do drugih otrok, vedli kaj drugače? Ali se jim zdi, podobno kot Ani, da imajo dolžnost aktivno pripomoči k uveljavljanju otrokovih pravic?

Katere so tvoje vrednote?

Starost: 4. do 7. razred

Trajanje: 45 minut

Pojasnite učencem, da je KOP pravni dokument. Vlade, ki so ga podpisale, so pravno zavezane k delu za uveljavljanje tega dokumenta in morajo poročati o tem, kaj so naredile za implementacijo Konvencije. Vendar pa je KOP tudi moralni dokument: določa namreč skupno razumevanje tega, kaj je prav in kaj narobe. Ta aktivnost spodbuja učence k razmišljanju o veliki pomembnosti tega, kaj menijo, da je prav in kaj narobe, ter o etičnih kodeksih, po katerih živijo. To vsekakor vključuje njihove pravice in pravice drugih, vendar pa najverjetneje vključuje tudi druge vrednote.

Povabite učence, naj napišejo seznam vrednot, v skladu s katerimi živijo svoje življenje. Da spodbudite njihovo razmišljanje, jim lahko predlagate, da razmislijo o drugih etičnih kodeksih. Za katere vrednote menijo, da so izpostavljene v šolskih pravilih? Ali kdo med njimi sledim verskim pravilom? Ali obstajajo kakšna pravila znotraj njihovih družin in načini, kako se vedejo eden do drugega?

Učenci lahko naredijo plakate svojih vrednot ali pa seznam preberejo glasno razredu. Izrišite elemente, ki so vsem v razredu skupni in morebitne podobnosti z otrokovimi pravicami in dolžnostmi, ki jih spremljajo.

Raziskava o zavzemanju za otrokove pravice

Starost: 4. do 9. razred

Trajanje: 45+ minut in domača naloga

Če se želijo zavzeti za svoje pravice, morajo mladi ljudje vedeti, na koga se lahko obrnejo za pomoč, če so jim pravice kršene, in kako se lahko njihov glas sliši. Ta

raziskava bo vam in mladim, s katerimi delate, pomagala ugotoviti več o ljudeh, politiki in obstoječi praksi zaščite otrokovih pravic v vaši skupnosti. Začnite tako, da vprašate učence, kaj o tem že vedo. Kje bi poiskali pomoč, če njihove pravice ne bi bile spoštovane? Kakšne dejavnosti šola že izvaja za pomoč otrokom, katerih pravice so kršene? Teme, ki so navedene spodaj pod Področja raziskovanja, vam lahko pomagajo prepoznati luknje v

aktivnosti

Anina zgodba: tretji del

vedenju učencev in vas vodijo skozi raziskavo. Napotite jih lahko tudi na Zavzemanje za otrokove pravice v vaši državi na str. 52. Spodbujajte učence k razmisleku, kako bi lahko izvedeli več s pomočjo:

- raziskovanja po internetu (npr. šolska spletna stran, spletne strani organizacij za otrokove pravice);
- vprašanj učiteljem (vam ali drugemu osebnosti);
- vprašanj staršem;
- vprašanj gostujočim strokovnjakom za otrokove pravice in zaščito otrok (npr. predstavniki dobrodelnih organizacij ali policisti).

PODROČJA RAZISKOVANJA

• Zagovorniki zaščite otrokovih pravic

Vse šole v Sloveniji imajo svetovalno službo, kjer je zaposlen učitelj, ki je zadolžen za zaščito otrok na šoli. Ugotovite, kakšna je njegova vloga, kako lahko učenci z njim navežejo stik in, če je mogoče, se z njim dogovorite za pogovor z razredom.

• Šolski sistem podpore

Mnoge šole ponujajo tudi druge strukture podpore ranljivim otrokom. Te lahko vključujejo nadzor vrstnikov ali vrstniško svetovanje, aktivnosti med odmori in urice za domačo nalogo po šoli. Ugotovite, kaj je na voljo na vaši šoli.

• Glas učenca na šoli

Vaš šolski svet, parlament, šolski časopis ali šolska spletna stran je lahko primeren forum za učence, da izrazijo svoje skrbi o kršitvah otrokovih pravic in predlagajo načine, na katere je te pravice mogoče zaščititi.

• Dolžnosti učiteljev

Učitelji so se dolžni odzvati ob vsaki kršitvi otrokovih pravic. Ugotovite, kakšne so dolžnosti učiteljev na vaši šoli glede na državne zakone in šolska pravila.

• Organizacije za spodbujanje otrokovih pravic

Obstaja veliko nevladnih organizacij (NVO), društev in vladnih organizacij, ki delajo za uveljavljanje otrokovih pravic, od otroških komisarijev do varuha človekovih pravic, dobrodelnih organizacij, ki so opremljene za delo na področju preprečevanja nasilja v šolah. Najdite imena in kontaktne podatke teh organizacij v vaši skupnosti in državi, vključno z naslovi spletnih strani in številom linij za pomoč. Če je mogoče, se dogovorite da član katere od teh organizacij obišče vašo šolo in vam predstavi delo svoje organizacije. Vzemite si čas za načrtovanje obiska gostujočega govornika: priskrbite jim informacije o tem, kaj razred že ve in koliko časa imajo na voljo, pripravljeni jim bodite tudi pomagati pri načinu, kako naj razred pritegnejo.

UNICEF-ova IDEJA

Projekt UNICEF Belgija – Kaj pa ti misliš? – želi vključiti ranljive otroke v poročevalski proces državnega Komiteja za otrokove pravice. To pa vključuje ugotavljanje pogledov in skrbi iskalcev azila, otrok s posebnimi potrebami in otrok, ki imajo težave z zakonom. Več o delu UNICEF Belgija lahko najdete na www.unicef.org/infobycountry/belgium.html.

- **Odrasli, vredni zaupanja v skupnosti.**

V vsaki skupnosti so strokovnjaki, s katerimi lahko mladi ljudje stopijo v stik, če menijo, da so jim kršene pravice. To so lahko mladinski delavci, delavci v lokalni skupnosti, odrasli člani verskih skupnosti ali mestnega sveta, odvisno od problema. Ustvarite diagram lokalnih skupin ali posameznikov in vrst problemov, pri katerih nam lahko pomagajo. **Varne točke** so UNICEF-ov projekt, ki je v Sloveniji vedno bolj razširjen. Na varnih točkah so zaposleni posamezniki, ki se za delo z otroci izobrazijo na posebnih izobraževanjih. Več o projek-

tu najdete na spletni strani UNICEF-a Slovenija http://www.unicef.si/main/varne_tocke.wlgt.

- **Klic policiji.**

V primerih resnih kršitev otrokovih pravic je klicanje policije včasih najboljši odgovor. Najdite kontaktne podatke vaše lokalne policijske postaje. Če je mogoče, se dogovorite, da vaš razred obišče policist in pove kaj več o tem, kako policija ščiti otrokove pravice, kako se odzovejo, če jih pokliče mlada oseba in kdaj je primerno, da se obrnejo na policijo.

Povej Markovo zgodbo

Starost: 4. do 9. razred

Trajanje: 45 minut

Učenci naj napišejo *Anino zgodbo* iz Markove perspektive. Svoja pričakovanja zastavite glede na skupino in čas, ki je na voljo. Učenci lahko delajo samostojno, v parih, pisno ali s pomočjo stripov. Naj razvijejo realistične podrobnosti o Markovi izkušnji s spletnim ustrahovanjem, kako se je zaradi tega počutil in kaj je naredil. Je bilo to prvič, da je dobil žaljivo e-pošto? Kako se je odzval v preteklosti, če so ljudje podajali komentarje o njem? Kaj je storil po pogovoru z Ano?

Še posebno naj se učenci osredotočijo na raziskovanje Markovih misli glede podpore, ki mu je ponujena s strani tistih v njegovi bližini. Kaj je menil o Anini vključitvi? Ali ga straši podpirajo? Kakšno odgovornost imajo starši pri zaščiti pravic svojih otrok? Se mu je zdel odziv šole dober? Če se je pogovoril s svetovalno službo, kakšen je bil njen odziv in ali je bila v pomoč?

Morda se bodo učenci v vaši skupini dobro odzvali na raziskovanje odgovornosti ljudi okoli njih v kontekstu Markove izmišljene izkušnje. Nekoliko drugačen pristop je mogoč tudi, če jim naročite, naj izvedejo to aktivnost ob upoštevanju situacije, v kateri Marko obiskuje njihovo šolo. Tako bi lahko v aktivnost vključili resnične, primerne podrobnosti iz svoje lastne realnosti. Kaj bi lahko Ana povedala Marku o tem, kje lahko najde pomoč? H komu bi lahko šel po pomoč? Kakšne bi bile posledice za fante, ki so Marku poslali takšno grdo sliko? Kako državni zakonitiki Marka ščitijo pred spletnim ustrahovanjem?

Učenci naj si izmenjujejo mnenja in naj razmišljajo o svojih zgodbah. Se jim zdi, da Anina in Markova izmišljena šola izpolnjuje svoje obveznosti za varovanje otrok, katerih pravice so bile kršene? Koliko verjetna se jim zdi zgodba? Bi bila situacija na njihovi šoli drugačna? Kakšna mislijo, da bi morala biti vloga učiteljev, staršev in vlade pri podpori učencev v Markovi situaciji?

aktivnosti

Anina zgodba: tretji del

Ukrepaj za spremembe!

Starost: 4. do 9. razred

Trajanje: 45+ minut in čas izven razreda

Vprašanja za razpravo in aktivnosti v tem delu so spodbujale vaše učence k razmisleku o ljudeh, politiki in obstoječih praksah v vaši skupnosti za zaščito otrokovih pravic. Če so prišli na dan z mnogimi zamislimi o tem, kaj bi lahko naredili bolje, je ta aktivnost ravno pravšnja zanje.

Morda podobno kot Ana tudi oni menijo, da bi šola morala vključiti več notranjega bontona v učni načrt ra-

čunalništva. Morda imajo ideje za sistem, ki bi učencem omogočal, da anonimno poročajo o primerih nasilja, ali pa zamisli, kako bi bilo mogoče okolico šole narediti varnejšo. Kakršne koli zamisli že imajo, podprite jih pri razmisleku o tem, kdo ima moč uresničevati spremembe v šoli in kako lahko vplivajo na tiste z močjo odločanja.

Prvi korak je, da učenci ugotovijo, kdo odloča o zadevi, ki jo želijo spremeniti. To je lahko ravnatelj ali ministrstvo za šolstvo. Pogovorite se z učenci ali bi bilo najbolje neposredno stopiti v stik z njimi ali pa uporabiti obstoječe poti, kjer se sliši glas učencev, kot je šolski svet ali dijaški forumi.

2009 © UNICEF / Bonn

UNICEF-ova IDEJA

Mnogo UNICEF-ovih nacionalnih odborov zagovarja projekt UNICEF-ovih otroku prijaznih mest. Otroku prijazna mesta upoštevajo potrebe otrok in mladih ljudi, npr. čisto pitno vodo in kanalizacijo, območja za igranje in rekreacijo, brezplačno potovanje ali javni prevoz. Ključni element njihovega uspeha je vključevanje mladih meščanov v odločanje o njihovih mestih. Za več podatkov obiščite <http://www.unicef.si/main/opum.wlgt> in www.childfriendlycities.org. Ali lahko uporabite in prilagodite katero od zamisli ali pristopov Otroku prijaznih mest tako, da bi naredili vašo šolo otrokom prijaznejšo?

aktivnosti

Anina zgodba: tretji del

Ko vedo, na koga ciljati, se mora vaša skupina odločiti za najbolj učinkovit način lobiranja. Dobro zamisli za posredovanje njihove ideje in vplivanje na odločitve vključujejo pisanje pisma, pošiljanje elektronske pošte, dogovarjanje za sestanek, kjer se lahko osebno srečajo, ali podpisovanje peticije. Učencem lahko omogočite čas v razredu za pisanje pisma ali e-pošte ali za razmislek o najpomembnejših točkah, ki bi jih morali predstaviti na sestanku. Starejši vodilni delavci pogosto pozdravljajo povratno informacijo učencev, vseeno pa je pomembno pogovoriti se s skupino o načinu njihove komunikacije. Dobro oblikovane zamisli za spremembe lahko imajo večji učinek kot pritožbe, pozitiven in vljuden ton pa je največkrat najbolj učinkovit.

Za učence je zelo pomembno, da njihova lobistična dejavnost dobi odgovor, četudi je to zgolj razlaga, zakaj se njihova zamisel ne more uresničiti. Kot učitelj ste v dobri poziciji za opazovanje povratne informacije, ki jo učenci dobijo, in za nekaj vašega lastnega lobiranja za več priložnosti, kjer se lahko sliši glas učencev.

Učenci lahko uporabijo svoje sposobnosti lobiranja tudi za ustvarjanje pritiska na ljudi, ki prinašajo odločitve v lokalni skupnosti, lokalnih organizacijah ali vladi. V skupnem delu pri lokalni ali nacionalni kampanji bodo vaši učenci uresničevali svojo pravico do oblikovanja skupin in pravico, da se sliši njihov glas.

Za vsakega otroka. Znanje, izkušnje, kreativnost, želja po NAJPREJUDLJIVOSTI V GLOVNIČEVOSTI.

OTROKOM PRIJAZNO UNICEF-OVO MESTO

Na lokali ravni UNICEF spodbuja občine, da gradijo mesta po meri otrok. Spodbuja mesta, njihove župane, uprave in posameznike, da pristopijo v programe in oddelke **v karisti otrok**, **in otrok** **vkličejo** v razpravo, tudi na ravni občinskih svetov, in pri vsaki priložnosti, ki jih zadržava.

Cilji sodelovanja med UNICEF-om in občini so:

- popolniti razvijanje otrokom prijaznega mesta,
- zbranje UNICEF-ovih virov in njihovega posredništva ter
- zbranje finančnih sredstev za programe v korist otrok in mladostnikov v mestu in za UNICEF.

Kot prva je na svetu »Otrokom prijazno UNICEF-ovo mesto« dobila Mestna občina Nova Gorica. Konec leta 2003 so se kat drugi otrokom prijazno UNICEF-ovo mesto Nova Gorica pridružile še Ruše, s letom 2005 pa si je ta naziv pridobila tudi Občina Piran, v letu 2006 pa tudi glavno mesto Ljubljana. Hreča mest, ki si skušajo pridobiti ta naziv pa se počasi, vendar vztrajno pleče.

PRISPEVATE

- » [otroka želim](#)
- » [otroka zaletela](#)
- » [otroka avtorstvo](#)
- » [otroka slišati na](#)
- » [otroka spodbujati](#)

Naj priložnostni prispelovek

Kontakti | Kopiraj | Likovnik | www.unicef.org

© 2004-2009 UNICEF | Priloge uporabite | Produktivna | Neopredeljena | Abstraktna

<http://www.unicef.si/main/opum.wlgt>

Child Friendly Cities

A Child Friendly City is a local system of good governance committed to fulfilling children's rights.

unicef

OVERVIEW **CFC DATABASE** **BUILDING A CFC** **TO LEARN MORE** **RESEARCH** **NEWS**

Welcome!

The Child Friendly Cities project at UNICEF Innocenti Research Centre is pleased to announce its website has a revised graphic layout. New materials are being uploaded, as they are reviewed and updated.

The CFC website provides information on how to build a child friendly City/Community: includes data on good practices and initiatives; gathers relevant publications and updates on current research.

A Framework for Action

Read the conceptual framework of a CFC and review the new building blocks.

Criteria and practical tools to build a CFC

Review criteria and indicators developed world-wide to acknowledge the "child-friendliness" of municipalities. Access practical tools for cities and communities to engage in a child friendly process.

Search the database for CFC-related materials

The database contains more than 1,500 entries, including good practices, projects and web links.

Related topics

Read about children in urban contexts, urban children and climate change and more ...

The CFC Research Initiative

SPC in partnership with Childhood International and in consultation with the Children's Environments Research Group ...

Desk Review on Child Friendly Cities

by UNICEF Country Offices and National Committees

The Review is undertaken by UNICEF Private Funding and Partnership - Child Advocacy and Education Section in Geneva and the Innocenti.

CFC Research workshop

Within the framework of the Child Friendly Cities CFC research initiative, the workshop "Assessing and Monitoring Child Friendly Communities and Cities" - supporting advocacy and capacity building in local government will be held in ...

www.childfriendlycities.org

Anina zgodba: četrto del

Zaradi njenih dosedanjih izkušenj si je Ana želela izvedeti več o KOP, uporabne informacije pa je našla na UNICEF-ovi spletni strani Voices of Youth (Glasovi mladih). Ugotovila je, da je 20. november Dan otroka. Ta dan je namenjen priznanju KOP.

»Nekako bi ga morali obeležiti,« je rekla, ko je svoji prijateljici Pii opisovala, kaj je odkrila. *»Zakaj ne bi praznovali tako, da še več ljudem povemo o otrokovih pravicah? Mislim, da ne vedo vsi v našem razredu ali na šoli o svojih pravicah, pa imajo do tega pravico.«*

Ana in Pia sta se pogovorili z učiteljico na njuni šoli, ki je predlagala, da pripravita srečanje in jima je tako rezervirala prost termin v sredini novembra. Na dan srečanja sta Pia in Ana pripovedovali vrstnikom o težkih situacijah, s katerimi se soočajo otroci po vsem svetu. Povedali sta zgodbo o Leeni, Samii in Bibi, ki so se zavzele za pravico deklet do izobrazbe v svoji skupnosti v Bangladešu.

Pia in Ana sta opisali KOP, ki so jo podprle vlade po vsem svetu. S pomočjo učiteljice sta Ana in Pia naredili načrt za koncert, s katerim bi zbirali sredstva za zaščito otrokovih pravic. Vedeli sta, da UNICEF izvaja različne programe za uresničevanje otrokovih pravic. Srečanje se je končalo z vabilom na ta dogodek.

»Mnogi med nami imamo srečo, da so naše pravice uresničene,« je Ana povedala za zaključek. *»Pa vendar to ne drži nujno ves čas ali za vsakega otroka v naši sosebski. Naša vlada ima odgovornost nadaljevati z izboljševanjem šol, bolnišnic in politike, ki bi pomagala vsem. Tudi naši starši in učitelji imajo dolžnosti. A obstajajo tudi stvari, ki jih lahko naredimo sami, da se zavzamemo za svoje pravice in pravice drugih. Pomislite: kaj lahko naredim danes?«*

NAČINI, KAKO RAZŠIRITI SPOROČILO

Obstaja mnogo načinov, kako izboljšati ozaveščenost o otrokovih pravicah. Spodnji seznam je le začetek, a te zamisli so vam lahko v pomoč pri podpori vašim učenjem, ko razvijajo strategije, ki bodo zanje učinkovite.

- **Povej nekomu:** pogovarjaj se z ljudmi okoli sebe. Tvoji prijatelji in družina cenijo tvoje mnenje in bodo zagotovo prej poslušali vas kot pa neznanca.
- **Oglašuj:** podjetja uporabljajo besede in podobe na oglasnih sporočilih, s katerimi nas prepričujejo, naj kupimo njihove izdelke ali storitve. Vendar oglasna sporočila niso omejena samo na prodajo: uporabite letake, plakate ali oglase v šolskem časopisu za izboljšanje zavedanja o otrokovih pravicah.
- **Napiši članek:** članek za šolski časopis, krajevno publikacijo ali spletno stran – tako lahko podrobno predstavite svoj pogled na stvar.
- **Pripravite govor ali pogovor:** govor v razredu ali organizacija srečanja je način krepitev zavedanja in način, kako pritegniti še druge k sodelovanju.
- **Poučuj:** pripravi delavnico o otrokovih pravicah med glavnim odmorom ali pa se ponudi, da bi učil del ure, pri tem pa uporabi vključevalne aktivnosti, da se razume tvoje sporočilo.
- **Organiziraj dogodek:** koncerte, predstave, športna tekmovanja, plese ali druge dogodke, ki združujejo zabavo z zbiranjem sredstev ter ustvarijo publiko, ki je pripravljena poslušati o strategijah izboljševanja zavedanja, ki so našteje zgoraj.
- **Uporabljaljaj internet:** spletne forume, bloge in spletne strani – vse to so krasni načini, kako krepiti zavedanje na internetu.

2007 © UNICEF / Karen Cirillo

vprašanja za razpravo

Anina zgodba: četrti del

KAKO LAHKO KREPIMO ZAVEDANJE O OTROKOVIH PRAVICAH?

Kaj mislite, da je mogoče narediti za večje zavedanje o otrokovih pravicah? Mislite, da je Anin in Piin pristop dober? Ali bi deloval na vaši šoli? Kakšne predloge še imate za dvig osveščenosti o otrokovih pravicah na vaši šoli, v vaši skupnosti ali državi? Katere pot boš ubral ti?

KAKO BI LAHKO POVEČALI ZAVEDANJE O DEJAVNOSTIH, KI SE JIH LAHKO LOTIJO OTROCI ZA ZAŠČITO SVOJIH PRAVIC IN PRAVIC DRUGIH?

Ana je zaključila srečanje z besedami: »Pomislite: kaj lahko naredim že danes?« Kako bi lahko druge otroke na svoji šoli obvestil o tem, kaj lahko naredijo in s kom lahko govorijo, če jih skrbijo kršitve pravic? Kako bi lahko povečal ozaveščenost staršev in učiteljev o njihovih dolžnostih?

RAZISKAVA FLASH EUROBAROMETER JE UGOTOVILA, DA 88 ODSOTKOV VPRAŠANIH 15- DO 18-LETNIKOV MENI, DA BI MORALO BITI OTROKOM V NJIHOVI DRŽAVI NA VOLJO VEČ INFORMACIJ O OTROKOVIH PRAVICAH IN KRAJIH, KJER LAHKO O NJIH IZVEDO VEČ.

20. novembra 2009 praznuje Konvencija svoj 20. rojstni dan. UNICEF Slovenija je ob tej priložnosti pripravil že tretji ponatis Konvencije, ki so ga s posebnim sporočilom podprli predsednik RS, dr. Danilo Türk, predsednik vlade RS, Borut Pahor, varuhinja človekovih pravic, dr. Zdenka Čebašek Travnik in številni strokovnjaki z različnih področij. Ponatis Konvencije so podprli Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve, Ministrstvo za zunanje zadeve ter Europapier, Collegium Graphicum. Ponatis KOP najdete na spletni strani UNICEF-a Slovenija.

Znaki pravic za šole

Starost: 4. do 7. razred

Trajanje: 45+ minut

Namen te aktivnosti je ustvariti znake, ki označujejo mesta na šoli, kjer so otrokove pravice zaščitene, ali pa opozarjajo učence na mesta, kjer so njihove pravice lahko ogrožene. Plakate s simboli in podobami razumejo vse starostne skupine. Le-ti povečujejo ozaveščenost o otrokovih pravicah, ko pomagajo vsem učencem ceniti in obvladovati svojo okolico.

Spodbudite učence, da se spomnijo mest na šoli, kjer so otrokove pravice zaščitene in spoštovane. Obstajajo pipe s pitno vodo, ki so vsem na razpolago? Znak, ki pozdravlja pravico do zdravja, bi bil lahko nameščen na vrata zdravstvenega osebja, znak za pravico do igre in počitka pa ob igrišče.

V nadaljevanju prosite učence, naj prepoznajo mesta na šoli, kjer bi lahko bile njihove pravice ogrožene. Imate strme stopnice, kjer otroci pogosto padajo? Kaj pa spolzke površine? Katere izmed njihovih pravic bi lahko bile kršene v teh situacijah?

Če je mogoče, popeljte učence po šolskem posestvu in skupaj prepoznajte pozitivna in problematična območja. Nato naj učenci sami oblikujejo svoje znake. Kateri material bodo uporabili? Kako bodo znake naredili jasne in hitro opazne? Ali lahko oblikujejo znak, ki jasno označuje, katera pravica je zaščitena ali kršena in zakaj?

Predlagajte učencem, da popeljejo ravnatelja na ogled svojih znakov. To je lahko odlična priložnost za priznanje šolskih uspehov in za skupno delo s praktičnimi rešitvami na mestih, kjer so otrokove pravice še vedno ogrožene.

UNICEF-ova IDEJA

Že od leta 1998 UNICEF Nizozemska vsako leto 20. novembra slavi Nacionalni predstavitveni dan otrokovih pravic. Otroci osnovnih šol po vsej državi predstavljajo otrokove pravice in UNICEF svojim sošolcem, učiteljem, staršem in medijem. Več o delu UNICEF-a Nizozemska lahko najdete na www.unicef.org/infobycountry/netherlands.html.

2009 © UNICEF / Ricardo Pires

aktivnosti

Anina zgodba: četrty del

Kartica aktivnosti Zavzemimo se za otrokove pravice

Starost: 4. do 9. razred

Trajanje: 45+ minut

Ta aktivnost gradi na raziskovalni dejavnosti Zavzemite se za pravice svojega otroka v drugem delu, str. 21, ki je spodbujala učence, da bi ugotovili več o ljudeh, politiki in obstoječih praksah v svoji skupnosti za zaščito otrokovih pravic. Kartica aktivnosti Zavzemite se za pravice svojega otroka je zbrala vse te podatke na enem mestu, s poudarkom na dejanjih, ki jih lahko storijo mladi sami, če so njihove pravice ali pravice drugih otrok kršene.

Najprej spodbudite svoje učence, da razmislijo o vsebini. Spodnji okvir predlaga nekaj dejanj, s katerimi se želijo ukvarjati in postavlja vprašanja o informacijah, ki jih želijo vključiti.

- **Povej odraslemu:** pogovori se z učiteljem, mladinskim delavcem, staršem ali drugim odraslim, ki mu zaupaš. Obrnite se na socialne službe – kar jim poveš, ne more ostati skrivnost.
- **Pogovorite se z otrokom, čigar pravice so bile kršene:** povejte jim o njihovih pravicah in kam se lahko obrnejo po pomoč.
- **Stopite v stik z odgovornim učiteljem:** poiščite svetovalnega delavca. Ali obstaja takšna funkcija na vaši šoli? Kakšen je njihov naziv? Kako lahko učenci stopijo v stik s to osebo?

- **Stopite v stik z organizacijo ali NVO:** obstaja veliko skupin, ki delajo za dobro otrok. Katere so najpomembnejše organizacije v vaši državi? Vključite njihove kontaktne podatke in število linij za pomoč in svetovanje otrokom. Kako pa je s spletnimi načini poročanja o vaših skrbih? Ali ima vaša država Zagovornika otrokovih pravic ali ombudsmana?
- **Stopite v stik s policijo:** to je možnost v zelo resni situaciji. Kako lahko stopite v stik s policijo v vaši skupnosti? Kdaj je primerno poklicati policijo?
- **Ukrepite neposredno:** razmislite, ali je varno, da sami nekaj ukrenete za zaščito otroka, čigar pravice so bile kršene. To lahko pomeni pogovor s skupino nasilnežev ali spoprijateljitev z nekom. Bodite previdni!

Ko so se vaši učenci odločili, kaj želijo vključiti v svojo kartico aktivnosti, je čas za razmislek o postavitvi in formatu. Ena možnost je oblikovanje majhne kartice, ki jo učenci lahko vtaknejo v denarnico ali šolsko torbo. Učencem se bo morda zdelo bolje narediti plakate, ki jih lahko obesite na stene razreda. Kakšno barvno shemo želijo uporabiti? Ali bi bilo smiselno uporabiti kakšne podobe? In kakšen bo najboljši način razdeljevanja končnega izdelka?

Povečajmo ozaveščenost o otrokovih pravicah

Starost: 4. do 9. razred

Trajanje: toliko časa kot ga z učenci imate

Obstaja mnogo načinov, kako lahko učenci ozaveščajo o otrokovih pravicah na svoji šoli in v svoji skupnosti. Znaki pravic in kartica aktivnosti sta samo dve zamisli. Druge možnosti so še: organizacija srečanja, podobne-

ga tistemu v režiji Ane in Pie, lepjenje plakatov, postavitve posebne podstrani na šolski spletni strani ali organizacija umetniške razstave ali koncerta za ozaveščenost o otrokovih pravicah. Predstavitev ozadja na str. 35 ponuja še nekaj možnosti. Katere druge zamisli še imajo vaši učenci? Koliko časa in sredstev morate vi in učenci vložiti v njihov načrt? Če želijo učenci izvesti še več o strategijah ozaveščenosti, jih usmerite na del Izvedi več na str. 51.

UNICEF-ova IDEJA

UNICEF Koreja sodeluje z mladimi virtualnimi prostovoljci, ki uporabljajo komuniciranje preko interneta za promocijo javnega zavedanja o otrokovih pravicah in delu UNICEF-a. Več o delu UNICEF-a v Južni Koreji lahko izveste na www.unicef.org/infobycountry/repkorea.html.

aktivnosti

Revizija učnega programa otrokovih pravic

Starost: 8. in 9. razred

Trajanje: 45+ minut za načrtovanje, zapisovanje in razmišljanje o ugotovitvah, čas izven pouka za raziskovanje

Učenci naj ugotovijo, ali se na vaši šoli učite o otrokovih pravicah in pri katerem predmetu. Te podatke lahko najdejo v predmetniku na šolski spletni strani, vprašajo lahko pristojnega predmetnega učitelja, ali pa prosijo za pregled učnih načrtov. Spodbudite učence k razmisleku, katera strategija bi se najbolje obnesla in kako je najbolje pristopiti k učiteljem. Sliko bi si lahko začeli ustvarjati že, če vprašajo vas, kdaj in katere starosti učencev učite o otrokovih pravicah.

Ko bodo učenci končali svoje intervjuje in druge raziskave, naj ugotovitve zberejo v obliko, ki je ni težko brati.

Lahko naredijo tabelo in označijo predmete v šoli glede na vsa leta šolanja in izpolnijo delovne liste s kratkimi opisi učenja o kakršnih koli pravicah.

Morda bodo učenci dobili pozitiven vtis o zaščiti pravic na svoji šoli. Možno pa je tudi, da bodo ugotovili, da se nima vsak možnosti poučiti o KOP. Če je temu tako, kaj je potemtakem po mnenju učencev mogoče storiti za spremembo situacije? Morda lahko pišejo svojemu ravnatelju ali ravnatelju o pomembnosti učenja o otrokovih pravicah. Morda bi lahko učitelji uvedli učenje o KOP v svoje ure. Kateri učitelj bi bili po njihovem mnenju to pripravljeni storiti? Kam bi lahko uvrstili uro o pravicah glede na to, kaj se že učijo? Se učenci že učijo o etičnih kodeksih pri katerem od predmetov? Kaj pa o mednarodnem pravu? Ali globalnem državljanstvu? Ko se enkrat odločijo, kam bi učenje o pravicah najbolje sodilo, kako bi o tem prepričali učitelja?

UNICEF-ova IDEJA

Otroci iz šole Merkaz Yishay v Kfar-Sabba, v Izraelu, s pomočjo tečaja fotografije pripravljajo koledar s simboli, ki ilustrirajo otrokove pravice. Dokončani koledar bo mogoče kupiti preko UNICEF-a Izrael, ki bo tako zbiral sredstva hkrati pa razširjal znanje o otrokovih pravicah.

Dodatek 1

Konvencija o otrokovih pravicah v otrokom prijaznem jeziku (skrajšano besedilo)

Ta verzija KOP je povzeta po www.unicef.org/knowyourrights.

1. člen

Vsakdo pod 18. letom starosti uživa te pravice.

2. člen

Vsi otroci imajo te pravice, ne glede na to, kdo so, kje živijo, kaj delajo njihovi starši, kateri jezik govorijo, katera je njihova vera, ne glede na to ali so deček ali deklica, kakšna je njihova kultura, ne glede na posebne potrebe, ne glede na to, ali so bogati ali revni. Z nobenim otrokom ni dovoljeno ravnati krivično na nobeni osnovi.

3. člen

Vsi odrasli morajo ravnati tako, kot je najbolje zate. Ko odrasli sprejemajo odločitve, morajo pomisliti, kako bodo te odločitve vplivale na njihove otroke.

4. člen

Vlada ima dolžnost zagotavljati, da so tvoje pravice zaščitene. Pomagati mora tvoji družini zaščititi tvoje pravice in ustvariti okolje, v katerem lahko rasteš in dosegaš svoj polni potencial.

5. člen

Tvoja družina ima dolžnost, da te nauči, kako uveljavljati tvoje pravice in zagotavljati, da so tvoje pravice zaščitene.

6. člen

Imaš pravico biti živ.

7. člen

Imaš pravico do imena, ki ga mora uradno priznavati tudi vlada. Imaš pravico do državljanstva (pravico pripadati državi).

8. člen

Imaš pravico do identitete – uradnega zapisa, kdo si. Nihče ti tega ne sme odvzeti.

9. člen

Imaš pravico živeti s svojimi starši, razen če ti to škodi. Imaš pravico živeti z družino, ki skrbi zate.

10. člen

Če živiš v drugi državi kot tvoji starši, imate pravico biti skupaj.

11. člen

Imaš pravico biti zaščiten pred ugrabitvijo.

12. člen

Imaš pravico povedati svoje mnenje, ki ga naj odrasli poslušajo in vzamejo resno.

13. člen

Imaš pravico do učenja o stvareh, ki jih potem lahko deliš z drugimi skozi pogovor, risanje, pisanje ali na kak drug način, razen če to škoduje ali žali druge ljudi.

Dodatek 1

14. člen

Imaš pravico izbrati svojo vero in prepričanja. Starši naj ti pomagajo odločiti se, kaj je prav in kaj narobe, in kaj je najboljše zate.

15. člen

Imaš pravico izbirati svoje prijatelje in se pridružiti ali oblikovati skupine, če to ni škodljivo za druge ljudi.

16. člen

Imaš pravico do zasebnosti.

17. člen

Imaš pravico do prejemanja informacij, ki so pomembne za tvojo dobrobit preko radia, časopisov, knjig, računalnika ali drugih priročnikov. Odrasli pa morajo poskrbeti, da ti podatki, ki jih prejemaš, ne škodujejo. Odrasli naj ti tudi pomagajo najti ter razumeti podatke, ki jih potrebuješ.

18. člen

Imaš pravico, da te vzgajajo tvoji straši, če je to mogoče.

19. člen

Imaš pravico biti zaščiten pred poškodbo ali zlorabo, tako telesno kot duševno.

20. člen

Imaš pravico do posebne oskrbe in pomoči, če ne moreš živeti s svojimi straši.

21. člen

Imaš pravico do oskrbe in zaščite, če si posvojen ali v reji.

22. člen

Imaš pravico do posebne oskrbe in zaščite, če si begunec (če si bil prisiljen zapustiti svoj dom in živeti v drugi državi), skupaj z vsemi drugimi pravicami te Konvencije.

23. člen

Imaš pravico do posebnega izobraževanja in oskrbe, če imaš posebne potrebe, skupaj z vsemi ostalimi pravicami te Konvencije, da lahko živiš polno življenje.

24. člen

Imaš pravico do najboljše možne zdravstvene oskrbe, čiste pitne vode, hranljive hrane, čistega in varnega okolja ter do informacij, ki ti pomagajo ostati zdrav.

25. člen

Če živiš v reji ali drugih okoliščinah proč od doma, imaš pravico, da se te pogoje življenja redno pregleduje z namenom prepričati se, ali so res najbolj primerni zate.

26. člen

Imaš pravico do pomoči vlade, če si reven ali v stiski.

27. člen

Imaš pravico do hrane, obleke, varne strehe nad glavo in zadoščenih osnovnih potreb. Ne sme ti biti preprečeno delati stvari, ki jih lahko delajo drugi otroci.

28. člen

Imaš pravico do dobre in kvalitetne izobrazbe. Moraš biti deležen spodbude, da hodiš v šolo do najvišje možne stopnje, ki jo lahko dosežeš.

Dodatek 1

29. člen

Izobrazba ti mora pomagati uporabljati in razviti tvoje talente in sposobnosti. Prav tako ti mora pomagati naučiti se, kako živeti mirno, varovati okolje in spoštovati druge ljudi.

30. člen

Imaš pravico do svoje lastne kulture, jezika in vere – katere koli, ki jo izbereš. Manjšine in avtohtone skupine potrebujejo posebno zaščito te pravice.

31. člen

Imaš pravico do igre in počitka.

32. člen

Imaš pravico do zaščite pred delom, ki ti škodi, ter je slabo za tvoje zdravje in izobrazbo. Če delaš, imaš pravico biti varen in pošteno plačan.

33. člen

Imaš pravico do zaščite pred škodljivimi zdravili in prekupčevanjem z mamili.

34. člen

Imaš pravico do zaščite pred spolno zlorabo.

35. člen

Nihče te nima pravice ugrabiti ali prodati.

36. člen

Imaš pravico biti zaščiten pred kakršnim koli izkoriščanjem.

37. člen

Nihče te nima pravice kaznovati na krut ali škodljiv način.

38. člen

Imaš pravico do zaščite in izključenosti iz vojne. Otroci pod 15. letom starosti ne morejo biti prisiljeni iti v vojsko ali sodelovati v vojni.

39. člen

Imaš pravico do pomoči, če si bil poškodovan, zanemarjen ali so s teboj grdo ravnali.

40. člen

Imaš pravico do pravne pomoči in pravične obravnave v pravnem sistemu, ki spoštuje tvoje pravice.

41. člen

Če ti zakoni tvoje države ponujajo večjo zaščito kot členi te Konvencije, se upoštevajo tisti zakoni.

42. člen

Imaš pravico poznati svoje pravice! Tudi odrasli bi morali poznati te pravice in ti pomagati učiti se o njih.

Členi 43 do 54

Ti členi pojasnjujejo, kako vlade in mednarodne organizacije, kot je UNICEF, delujejo za zagotavljanje spoštovanja otrokovih pravic.

Dodatek 2

Karte otrokovih pravic

Pravica do življenja;

Pravica do imena in identitete;

Pravica do življenja s svojimi starši;

Pravica do lastnega mnenja, ki ga odrasli poslušajo;

Pravica do ugotavljanja stvari, tudi skozi medije;

Pravica do izbire svoje lastne vere in prepričanja ter do uporabe svoje vere, jezika in kulture;

Pravica do izbire svojih prijateljev in oblikovanja skupin;

Pravica do zasebnosti;

Pravica do posebne nege in pomoči, če jo potrebuješ, t.j. če si zapuščen, s posebnimi potrebami ali begunec;

Pravica do zdravja, vključno z zdravstveno oskrbo, pitno vodo, hranljivo hrano, čistim in varnim okoljem ter podatki, ki ti pomagajo ostati zdrav;

Pravica do hrane, obleke in varnega mesta za življenje;

Pravica do kakovostne izobrazbe;

Pravica do igre in počitka;

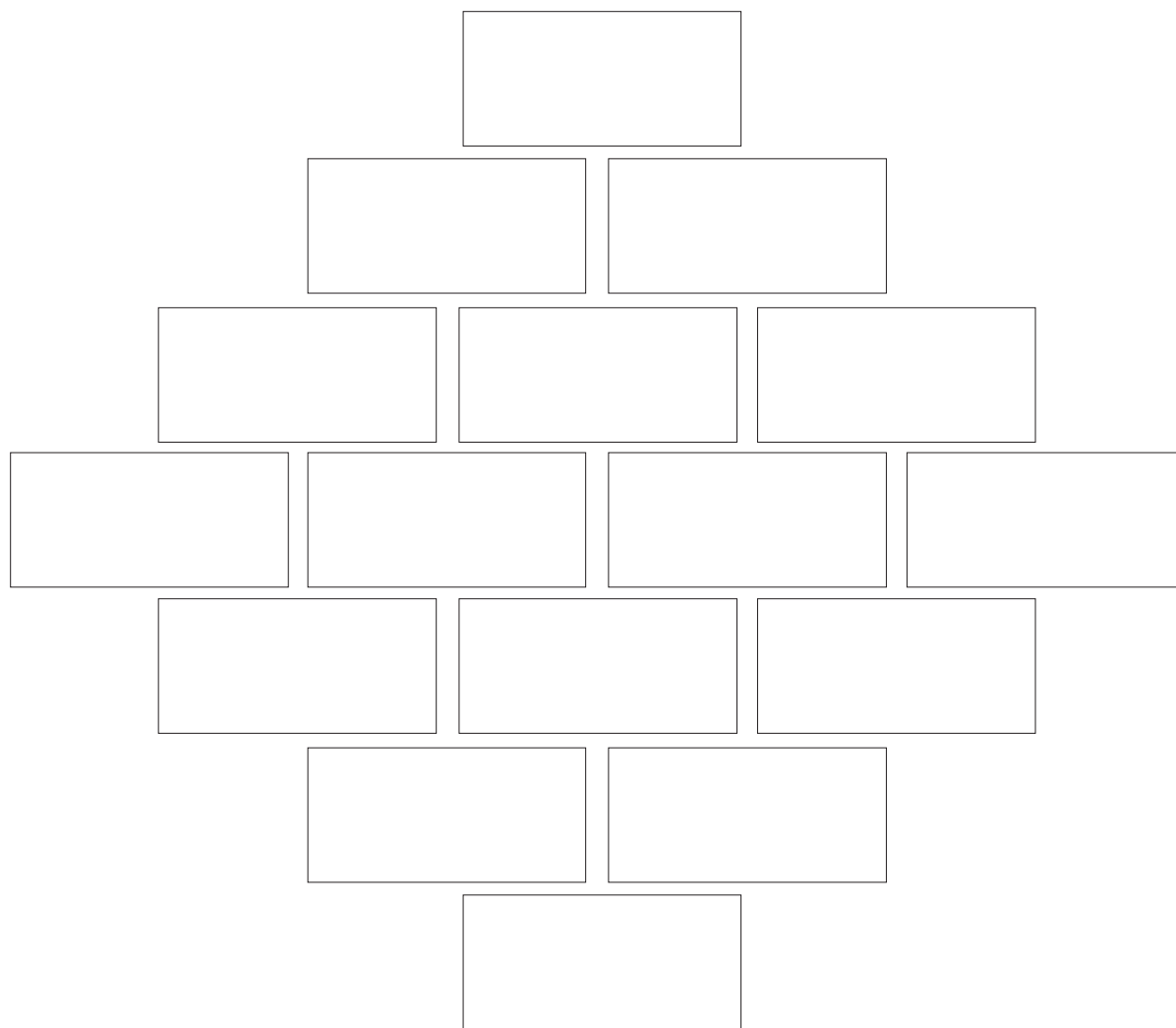
Pravica do poznavanja svojih pravic;

Pravica do pravične obravnave, če prekršiš zakon;

Pravica do zaščite pred poškodbami, tako telesnimi kot duševnimi, vključno z zaščito pred spolno zlorabo, vojno, ugrabitvijo in delom, ki ti škoduje.

Dodatek 3

Satje v obliki diamanta

Scenariji za uravnoteženje pravic

Jana je ravno zaključila s svojimi hišnimi opravili in je vprašala mamo, ali sme oditi na dvorišče brcati žogo. Mama ji odvrne, da ne, ker bo zbudila mlajšega bratca, ki spi, sploh pa mora narediti domačo nalogo. »*Ampak saj imam pravico iti ven in se igrati,*« pravi Jana.

Klemen si želi novo majico. Svojo starejšo sestro, s katero živi, prosi za denar, da bi si jo lahko kupil. Sestra pravi, da si je ne morejo privoščiti. Varčevati morajo z denarjem, da bodo lahko plačali račun za ogrevanje, da bo hiša topla. »*Ampak drugi otroci imajo takšne stvari, imam pravico do nove majice,*« pravi Klemen.

Iztokov učitelj zgodovine zna vse učence v razredu pripraviti do tega, da pridno delajo. Vsako leto imajo odlične ocene. Ampak Iztoku se zdi učitelj zelo strog in učenci so kaznovani, če ne delajo pridno. Iztok tako napiše pritožbeno pismo svojemu ravnatelju, ki Iztoku pove, da učitelj zgodovine najbolje ve, kako učencem zagotoviti dobro izobrazbo. »*Ampak jaz imam pravico do svojega glasu,*« pravi Iztok.

Simona je bila pri zdravniku zaradi težav z ušesom. Težko sliši, kaj se dogaja okoli nje. Simonina mama želi pisati učiteljici, da bi pojasnila situacijo. Simona pa misli, da če bodo ljudje v šoli izvedeli o njeni težavi, se bodo iz nje norčevali in še ločena bo od svojih prijateljev, ko bo sedela čisto spredaj v razredu. Mama pa pravi, da bo trpela njena izobrazba, če učitelji ne bodo imeli podatkov, ki jih potrebujejo za podporo. »*Ampak jaz imam pravico do zasebnosti,*« pravi Simona.

Tanjina sestra je vegetarijanka. Tako mora biti tudi Tanja vegetarijanka, saj njen oče pravi, da ne bo vsak dan kuhal dveh kosil. Poleg tega pa njen oče misli, da je vegetarijanska hrana bolj zdrava. Tanja ima vsega dovolj in meni, da je tudi meso lahko zdravo. Vpraša, če ima lahko meso vsake toliko časa za večerjo. Oče pravi, da ne. »*Ampak jaz imam pravico do besede glede tega, kaj jem,*« pravi Tanja.

Dodatek 4

Boštjan bi v svoji soseski rad oblikoval novo skupino. Samo določeni ljudje bi se smeli pridružiti in imeli bi strog kodeks prepričanj, ki bi ga moral podpisati pred vključitvijo. Boštjanova mama pravi, da nikakor ne more oblikovati skupine. Pravi, da se nekateri ljudje morda ne bodo strinjali s Boštjanovim kodeksom in ga ne bodo podpisali, potem se bodo pa počutili izključene. *»Ampak saj imam pravico do izbire prijateljev in oblikovanja skupin,«* pravi Boštjan.

Daniel si zelo želi imeti dostop do določene spletne strani z novicami s svojega domačega računalnika. Trenutno pa družinski požarni zid preprečuje to spletno stran skupaj z mnogimi drugimi. Daniel prosi, če bi mu lahko bilo dovoljeno obiskovati in se učiti s te spletne strani. Njegov oče reče ne, ker misli, da bi bil Daniel lahko izpostavljen neprimernim vsebinam ali da bi celo neznanci lahko stopali v stik z njim. *»Ampak saj imam pravico do teh informacij,«* pravi Daniel.

Lila res sovraži svojo šolo. Rada bi hodila v tisto na drugi strani mesta, kamor hodi tudi njena prijateljica. Prijateljica pravi, da je tista šola boljša. Njena mama pravi, da ne more zamenjati šole, ker bo zaradi dolge poti v šolo in nazaj imela manj časa za počitek in domačo nalogo. *»Ampak saj imam pravico do dobre izobrazbe,«* pravi Lila.

Senad ob sobotah dopoldan dela. Vendar pa ne dela rad in bi želel nehati. Svojega dedka prosi, če bi lahko nehal. Ded pa pravi, da bi moral nadaljevati. Pravi, da mu ne more dati žepnine, in če ne bo delal, ne bo imel denarja za obleke, ki si jih želi, ali za opremo, ki jo potrebuje za nogometno moštvo. *»Ampak jaz imam pravico, da ne delam,«* pravi Senad.

Anamarija sovraži svoje ime. Pravi, da želi, da jo ljudje kličejo Ana. Toda učitelji v šoli temu nasprotujejo, saj pravijo, da je uradno zapisana kot Anamarija, kar je njeno pravo ime, in da tudi drugih otrok ne kličejo po vzdevkih. *»Ampak saj imam pravico do lastnega imena in identitete,«* pravi Ana.

Dodatek 5

Markovo pismo teti Justi

Draga teta Justí!

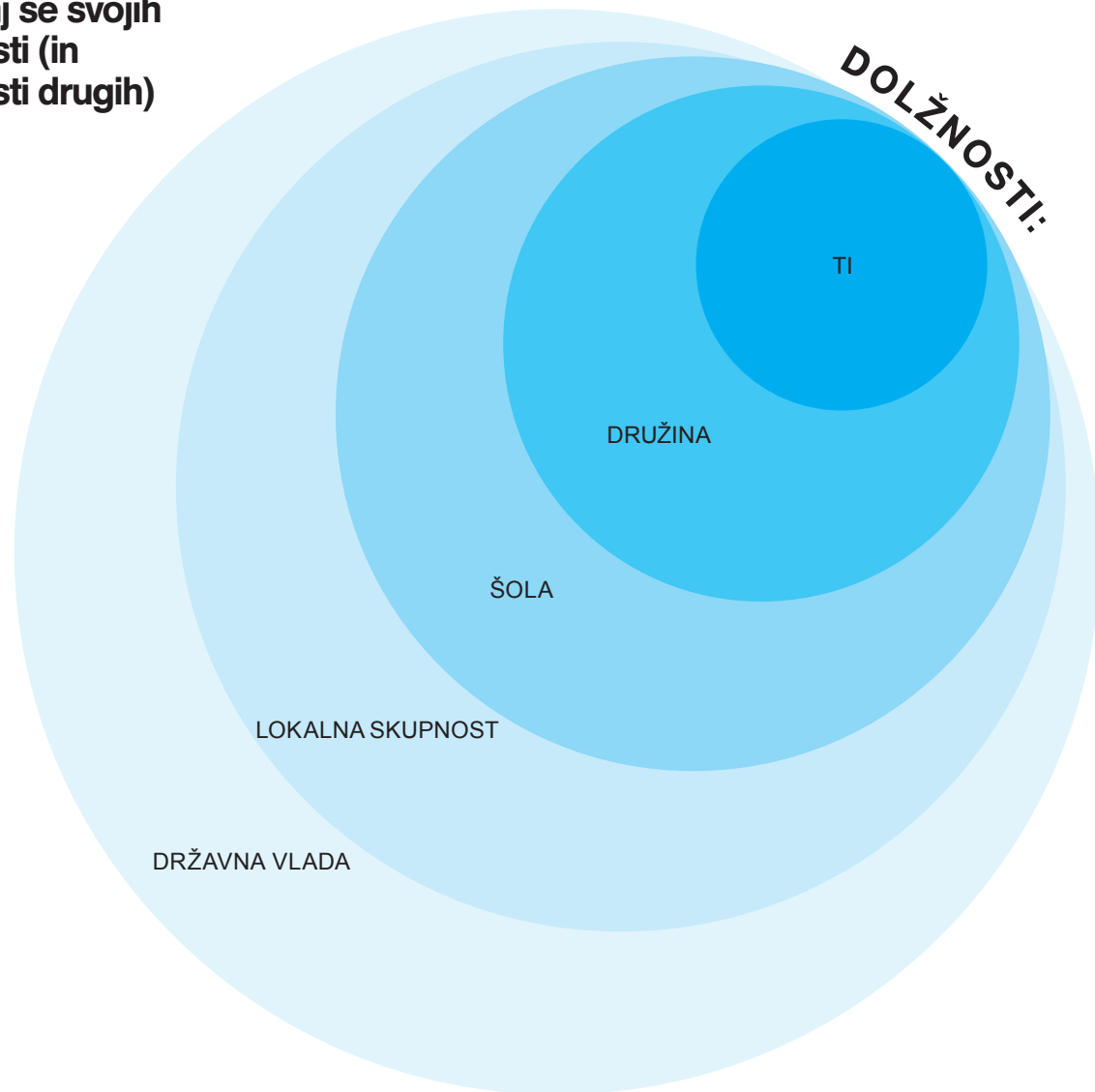
Sem precej sramežljíva oseba, redko sem samoza-vesten glede sebe in svojega izgleda, ker sem debel. Nekaterí starejší fantje na naši šolí se mí smeji-jo in začeli so mí pošiljati neumno, grdo e-pošto. Skrbí me, česa se bodo še spomnili. Kaj lahko naredím, da bodo prenehali, in kako lahko spre-mením situácíjo?

Hvala za vaš odgovor!

Šífra: Ferarí

Dodatek 6

**Zavedaj se svojih
dolžnosti (in
dolžnosti drugih)**

Dodatek 7

Primeri odgovorov za dodatek 6: Zavedaj se svojih dolžnosti (in dolžnosti drugih)

Pravica do lastnega mnenja, ki ga odrasli poslušajo.

DOLŽNOSTI:

TI

Za oblikovanje lastnega mnenja: vzemi si čas za razmislek o različnih pogledih in si ustvari svoje mnenje. Izražaj svoje mnenje na način, ki ne pride v konflikt s pravicami drugih. Dovolj drugim izraziti svoje mnenje.

DRUŽINA

Naj upoštevajo tvoje mnenje pri družinskih odločitvah, ki se dotikajo tebe.

ŠOLA

Obstoj in delovanje šolskega parlamenta in drugih forumov, na katerih lahko učenci izrazijo svoje mnenje o šolskih zadevah. Spodbujajte učne metode, ki učence podpirajo pri učenju, kako razvijati, dokazati in izraziti svoje mnenje.

LOKALNA SKUPNOST

Mestni svet naj vključuje tudi mladinski svet. V skupnosti naj obstaja lokalni šolski časopis, radijska postaja ali spletna stran.

VLADA

Ustvarjati zakone in politiko, ki podpirajo druge skupine pri izpolnjevanju njihovih dolžnosti. Izvajati mladinske posvete pred odločitvami o politiki, ki zadeva mlade.

O otrokovih pravicah ...

www.unicef.org/crc - Ta UNICEF-ova spletna stran ponuja besedilo KOP in z njo povezane informacije ter dodatne priročnike.

www.unicef.org/voy - Voices of Youth (Glasovi mladih) je spletna stran, ki jo je oblikoval UNICEF za mlade, ki želijo izvedeti več, narediti več in povedati več o svetu. Vključuje uporabniku prijazne podatke o zgodovini KOP, dejstvih, številkah in druge podatke glede kršenja otrokovih pravic, pa tudi resnične zgodbe otrok, ki so naredili nekaj več za spremembe.

www.crin.org – Informacijska mreža za otrokove pravice je globalna mreža, ki koordinira in spodbuja informacije in aktivnosti na področju otrokovih pravic. Spletna stran vsebuje podatke o nacionalnih in mednarodnih zakonih o otrokovih pravicah, mehanizmih otrokovih pravic in podatke o otrokovih pravicah v vaši državi.

O poučevanju otrokovih pravic ...

www.unicef.org/knowyourrights - Ta UNICEF-ova spletna stran vsebuje zgodbe, video posnetke, podatke o KOP in portale za mladinske in razvojne strokovnjake.

O raziskavah kršitev otrokovih pravic ...

Študija generalnega sekretarja Združenih narodov o nasilju nad otroki iz leta 2006 je dosegljiva na: **www.violencestudy.org** – to poročilo predstavlja podrobno sliko narave, obsega in vzrokov nasilja nad otroki in ponuja priporočila, kako preprečevati in se odzvati na nasilje.

Varen ti in varna jaz (2006) je dosegljiv na: **www.violencestudy.org/IMG/pdf/safeyoufinal.pdf** - poročilo, ki so ga napisali pri Save the Children (Rešimo otroke), pose-

Slovar uporabljenih izrazov

Člen	<i>del mednarodnega pravnega dokumenta</i>
Konvencija	<i>uradni dogovor med državami, del mednarodnega prava</i>
Konvencija o otrokovih pravicah	<i>mednarodni sporazum, ki določa pravice vseh otrok. Vlade, ki so podpisale (ratificirale) to konvencijo, so se zavezale ščititi in spodbujati otrokove pravice</i>
diskriminacija	<i>biti obravnavan drugače zaradi stvari, kot so rasa, starost ali spol</i>
izkoriščanje	<i>grdo ravnanje, izkoriščanje ali sebično ravnanje s kom</i>
mednarodno pravo	<i>mreža pravnih sporazumov (vključno z mednarodnimi pogodbami in konvencijami) med vladami</i>
lobiranje	<i>predstavljanje svojih pogledov tistim, ki odločajo, ter izvajanje pritiska na njih, da naredijo stvari drugače</i>
ombudsman	<i>oseba, čigar naloga je raziskovati in najti rešitve za težave in pritožbe, npr. pritožbe javnosti o delu vladnih teles</i>
pravica	<i>pravna ali moralna upravičenost. Stvari, ki bi jih človek moral imeti glede na zakon ali preprosto zato, ker je človeško bitje</i>
kršiti	<i>uničiti ali prelomiti kaj. Človekove pravice so kršene, kadar stvari, ki so potrebne za izpolnitev teh pravic, niso zagotovljene ali so odstranjene</i>

bej za otroke in mlade ljudi, da bi se lažje učili o Študiji generalnega sekretarja ZN o nasilju nad otroki.

Svetovno poročilo o preprečevanju poškodb otrok (2008) je dosegljivo na: www.unicef.org/eapro/World_report.pdf - to poročilo, ki sta ga skupaj napisala UNICEF in SZO, povzema informacije in zamisli z vsega sveta o izboljšanju varnosti otrok.

Zabavaj se, bodi varen! Companion to the World Report on Child Injury Prevention 2008, je na spletu dosegljiv na: www.unicef.org/publications/files/Have_Fun_Be_Safe.pdf - skupno delo UNICEF-a in SZO, ki spremlja

Svetovno poročilo o preprečevanju poškodb otrok, ta knjižica cilja na obveščanje otrok, starih 7 do 11 let, o različnih vrstah poškodb in kako jih je mogoče preprečiti.

O Flash Eurobarometru ...

[http://ec.europa.eu/public_opinion/flash/](http://ec.europa.eu/public_opinion/flash/fl_235_en.pdf)

[fl_235_en.pdf](http://ec.europa.eu/public_opinion/flash/fl_235_en.pdf) - celotno besedilo Flash Eurobarometra 235: Pravice otroka, vključno z metodologijo, ki je bila uporabljena pri raziskavi, in popolna razčlemba odgovorov mladih.

Zavzemanje za otrokove pravice v vaši državi

NVO, KI DELUJEJO V VAŠI DRŽAVI ZA SPODBUJANJE OTROKOVIH PRAVIC IN ZAŠČITO OTROK:

www.unicef.si

UNICEF se po vsem svetu trudi za zaščito otrokovih pravic, pomaga zadovoljiti njihove osnovne potrebe in razširiti njihove možnosti, da bi dosegli svoj polni potencial. Poglej spletno stran, ki vsebuje podatke o tem, kaj delajo in zakaj.

NACIONALNE KLICNE LINIJE ZA POMOČ OTROKOM:

TOM Nacionalna mreža – telefon otrok in mladostnikov
Brezplačni zaupni anonimni telefon za otroke in mladostnike, kjer nudijo pomoč za vse vrste težav.

Vsak dan od 12h do 20h.

Telefon: 080 12 34

Spletna stran: <http://www.zveza-pms.si>

SOS TELEFON za ženske in otroke – žrtve nasilja

Pomoč, podpora in svetovanje ženskam in otrokom, ki doživljajo nasilje v sorodstvenih in partnerskih odnosih.

Telefon: 01 544 35 13, 080 11 55

Dežurni telefon, vsak delavnik od 12h do 22h;

sobote, nedelje in prazniki od 18 do 22h.

Telefaks za gluhoneme osebe, ki doživljajo nasilje.

E-pošta: drustvo-sos@drustvo-sos.si

Spletna stran: <http://www.drustvosos.si>

PETER KLEPEC – Krizni telefon

Telefon: 080 1552

NACIONALNE KOMISIJE IN OMBUDSMANI:

Varuh človekovih pravic RS

Varuh človekovih pravic RS je samostojen in od državnih institucij neodvisen. Bedi nad tem, ali družbe lokalnih skupnosti in nosilci javnih pooblastil pri svojem delu spoštujejo pravice posameznikov in skupin. Nanj se lahko obrnete, če menite, da vam je bila kršena katera izmed pravic.

Telefon: 01 47 50 050 , 080 15 30

Ponedeljek do četrtek od 8h do 16h;

Petek od 8h do 14:30h

Spletna stran: <http://www.varuh-rs.si>

DRUGE UPORABNE INFORMACIJE:

KRIZNI CENTER ZA MLADE

Krizni center je odprt 24 ur na dan 365 dni v letu. Namenjen je otrokom in mladostnikom do 18. leta, kamor se lahko zatečejo zaradi kakršne koli težave. Lahko se umaknejo in tam tudi bivajo največ 21 dni. Strokovnjaki, ki so tam zaposleni, poskušajo skupaj z njim rešiti njihov problem. Kadarkoli lahko mladostniki tudi pokličejo na odprti telefon: 041 419 121.

Ravbarjeva 11 a, 1000 Ljubljana

Telefon: 01 436 92 47, 041 419 121

E-pošta: kcm@siol.net

CENTER ZA POMOČ MLADIM

Svetovalnica za mlade od 15 do 26 let in njihove bližnje, za vse vrste težav. V Mariboru in Ljubljani.

Telefon:

02 331 83 06

040 585 945

01 438 22 10

031 323 573

Spletna stran: <http://www.cpmdrustvo.si>

ZAVOD EMMA – strokovna psihosocialna pomoč v primerih nasilja

Brezplačna strokovna pomoč otrokom, mladostnikom in mladostnicam ter odraslim v kriznih situacijah v smislu zmanjševanja obremenitev, pritiskov in stresnih situacij ter izboljšanja njihovega položaja.

Telefon: 01 425 47 32, 080 21 33

Vsak delavnik od 8h do 15h ter vsak dan od 18h do 21h.

E-pošta: info@zavod-emma.si

Spletna stran: <http://www.zavod-emma.si>

Pravica do posebne nege in pomoči, če jo potrebuješ, t.j. če si zapuščen, s posebnimi potrebami ali begunec;

Pravica do kakovostne izobrazbe;

Pravica do izbire svoje lastne vere in prepričanja ter do uporabe svoje vere, jezika in kulture;

Pravica do ugotavljanja stvari, tudi skozi medije;

Pravica do zaščite pred poškodbami, tako telesnimi kot duševnimi, vključno z zaščito pred spolno zlorabo, vojno, ugrabitvijo in delom, ki ti škoduje.

Pravica do poznavanja svojih pravic;

Pravica do življenja;

Pravica do imena in identitete;

Pravica do pravične obravnave, če prekršiš zakon;

Pravica do lastnega mnenja, ki ga odrasli poslušajo;

Pravica do življenja s svojimi starši;

Pravica do zdravja, vključno z zdravstveno oskrbo, pitno vodo, hranljivo hrano, čistim in varnim okoljem ter podatki, ki ti pomagajo ostati zdrav;

Pravica do igre in počitka;

Pravica do hrane, obleke in varnega mesta za življenje;

Pravica do izbire svojih prijateljev in oblikovanja skupin;

Pravica do zasebnosti;

unicef

